

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Vývoj místní samosprávy v obci Načeradec

Autor práce: Bc. Lenka Braná

Vedoucí práce: Ing. Václav Bubeníček, Ph.D.

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lenka Braná

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Vývoj místní samosprávy v obci Načeradec

Název anglicky

The Development of Local Government in the Municipality of Načeradec

Cíle práce

Cíl práce spočívá ve zjištění faktorů ovlivňujících charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy v obci Načeradec (okres Benešov). Dílčími cíli práce bude v rámci zvoleného tématu: 1. Charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování místní samosprávy. 2. Identifikovat aktéry politického procesu v obci (lokální politické subjekty, zájmové skupiny, podnikatelské subjekty apod.) a analyzovat jejich vzájemné vztahy. 3. Definovat charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy na základě analýzy vývoje lokálního stranického systému a komparace výsledků komunálních voleb od roku 1990 do roku 2014.

Metodika

Při vypracovávání práce bude využit výzkumný přístup, jenž zohledňuje odlišnosti v obsahu a způsobu rozhodování orgánů místní samosprávy v obcích různých kategorií. Práce bude mít charakter případové studie. Ke sběru dat budou využity zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování. Dále budou použity další standardní metodologické postupy, především komparace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 str.

Klíčová slova

Načeradec, místní samospráva, komunální volby, volební strany, lokální stranický systém, komunální koalice.

Doporučené zdroje informací

- Balík, S. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.
- Balík, S. Modely exekutivních koalic na komunální úrovni. In Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu. Eds.: Dančák, B.; Fiala, P.; Hloušek, V. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy university v Brně, 2005, ISBN 80-210-3865 9.
- Čmejrek, J. a kol. Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR. Praha: Kernberg Publishing, 2009, ISBN 978-80-87168-10-3.
- Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Čopík, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.
- Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Luhanová, M. Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2004, ISBN: 80-213-1157-6.
- Čmejrek, J. Lokální a regionální politické stranictví v ČR. In: II. Kongres českých politologů. Praha, 5. 6. září 2003. Eds.: Dvořáková, V.; Heroutová, A. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, ISBN 80-902176-3-X.
- Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-87197-00-4.
- Jüptner, P. Komunální koalice a politické modely. Politologická revue č. 2, 2004, s. 80 101.
- Jüptner, P. Konfrontace teorie koalic s lokální politikou. In Koalice a koaliční vztahy. Ed.: Cabada, L. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, ISBN 80-7380-004-7.
- Říchová, B. Přehled moderních politologických teorií. Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-461-3.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Václav Bubeníček, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vývoj místní samosprávy v obci Načeradec" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Václavu Bubeníčkoví, Ph.D. za odborné rady a připomínky, které mi velmi pomohly při vypracování diplomové práce. Poděkování patří také všem bývalým a současným zastupitelům obce, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovor. Dále děkuji zaměstnancům Úřadu městyse Načeradec, za poskytnuté materiály a informace, které byly využity při tvorbě této práce. Také bych ráda poděkovala své rodině, za její podporu během mého studia.

Vývoj místní samosprávy v obci Načeradec

The Development of Local Government in the Municipality of Načeradec

Souhrn

Diplomová práce se zabývá vývojem místní samosprávy v obci Načeradec. Cílem práce je odhalení faktorů, které ovlivňují charakter politického rozhodování místních orgánů v uvedené obci. Diplomová práce se dělí na dvě části. V teoretické části diplomové práce jsou vymezeny obecné pojmy, které se zabývají základními charakteristikami komunální politiky v České Republice a později jsou aplikovány do části praktické. V praktické části je uvedena obecná a socioekonomická charakteristika obce. Následuje nejdůležitější část diplomové práce, ve které je analyzován průběh jednotlivých komunálních voleb v letech 1990 - 2014. Pozornost je zaměřena zejména na analýzu výsledků komunálních voleb, chování hlavních politických aktérů nebo vytváření exekutivních koalic v obci ve sledovaných obdobích. Poslední část práce obsahuje souhrn specifických znaků místního politického systému.

Summary

This thesis deals with the development of local government in the municipality of Načeradec. The aim is to reveal the factors that affect the character of political decisions made by local authorities in that municipality. The thesis is divided into two parts. In the theoretical part of the thesis are defined the general terms that deal with basic characteristics of communal politics in the Czech Republic and later are applied to the practical part. In the practical part is presented general and socioeconomic characteristics of the municipality. Then follows the most important part of the thesis, which analyzes the progress of municipal elections in 1990 - 2014. Attention is focused on the analysis of the results of municipal elections, the behavior of the main political actors or creating executive coalitions of the municipality in the monitored election periods. The last section contains a summary of the specific characteristics of the local political system.

Klíčová slova: Načeradec, místní samospráva, komunální volby, volební strany, lokální stranický systém, komunální koalice

Keywords: Municipality of Načeradec, local government, municipal election, local political parties, local party system, municipal coalitions.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
3 Přehled řešené problematiky	13
3.1 Obec a orgány místní samosprávy	13
3.1.1 Obec	13
3.1.2 Občané obce.....	13
3.1.3 Venkovské obce	13
3.1.4 Orgány obce	14
3.1.5 Orgány zastupitelstva a rady obce	18
3.2 Komunální volební systém	19
3.2.1 Funkce voleb.....	19
3.2.2 Volby do zastupitelstev obcí.....	20
3.3 Volební systém.....	20
3.4 Lokální stranický systém	24
3.4.1 Politické strany	24
3.4.2 Fenomén politické nezávislosti.....	26
3.5 Komunální koalice	27
3.5.1 Typologie koalic podle Stanislava Balíka	29
3.5.2 Lokální koalice podle Petra Jüptnera.....	31
3.6 Politická participace občanů	32
3.7 Konfliktní linie ve venkovských obcích.....	34
3.8 Charakter lokální politiky	35
3.8.1 Lokální modely demokracie ve venkovských obcích.....	35
4 Analýza místní samosprávy.....	40
4.1 Obecná charakteristika obce.....	40
4.2 Demografická a socioekonomická charakteristika obce	40
4.2.1 Vývoj počtu obyvatel.....	40
4.2.2 Náboženské vyznání	42
4.2.3 Národnostní struktura obyvatel.....	42
4.2.4 Vzdělanostní struktura obyvatel	42
4.2.5 Socioekonomická charakteristika	43
4.3 Občanská vybavenost a místní podniky	45
4.4 Památky a osobnosti	47
4.5 Kultura	47
4.6 Spolkový život v obci.....	48
4.7 Doprava.....	50

4.8	Úřad městyse Načeradec.....	51
4.8.1	Orgány městyse.....	51
5	Analýza lokálního politického procesu v obci	52
5.1	Volební období 1990 - 1994	52
5.2	Volební období 1994 - 1998	52
5.3	Volební období 1998 - 2002	55
5.4	Volební období 2002 - 2006	57
5.5	Volební období 2006 - 2010	59
5.6	Volební období 2010 - 2014	61
5.6.1	Krize v obci, rezignace starostky a místostarostky	63
5.7	Volby 2014.....	65
5.8	Hlavní politické osobnosti.....	68
6	Shrnutí.....	70
6.1	Fenomén nezávislosti v Načeradci	70
6.2	Formát stranického systému v obci	72
6.3	Konfliktní linie a spory	73
6.4	Politická participace občanů v obci	75
6.5	Volební systém	82
6.6	Charakter lokální politiky	83
7	Závěr.....	86
8	Seznam použitých zdrojů	89
	Seznam tabulek	90
	Seznam obrázků	92
	Seznam zkratk	92
9	Přílohy	94

1 Úvod

Komunální politika patřila v minulosti k přehlíženým tématům a nevěnovalo se jí příliš mnoho pozornosti. Změna nastala po roce 1989, zejména v průběhu 90. let, kdy v souvislosti s decentralizací státní správy a následnému vstupu do Evropské Unie, význam komunální politiky značně vzrostl.

Politika na lokální úrovni je v českém prostředí velmi složitá. České Republika se totiž vyznačuje fragmentovanou sídelní strukturou, která se projevuje existencí velkého množství malých obcí a malým počtem velkých měst. Zároveň se v každé z těchto obcí setkáváme s jedinečnými aspekty fungování místní samosprávy, zejména se specifickými politickými a stranickými systémy. Tato rozmanitost komunální politiky znemožňuje generalizaci poznatků do jednotného modelu, který by obsahoval všechny mechanismy fungování lokálního politického procesu.

V posledních letech došlo k výraznému posílení zájmu o tuto problematiku, především ze strany politologů. Pojmy jako lokální stranictví, fenomén nezávislosti, volební systém, komunální koalice nebo politická participace občanů, jsou předmětem stále většího počtu vznikajících politologických studií. Některé z těchto studií byly využity jako podklad předkládané diplomové práce, která se rovněž zařadí mezi studie vznikající na toto téma.

2 Cíl práce a metodika

Hlavní cíl práce spočívá ve zjištění faktorů ovlivňujících charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy v obci Načeradec (okres Benešov). Předkládaná diplomová práce se dělí na dvě části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části diplomové práce jsou představeny základní pojmy vztahující se ke komunální politice a jejímu fungování v ČR. K této části práce byly využity politologické publikace, studie nebo odborné články. Jedná se zejména o publikace *Demokracie v lokálním politickém prostoru* (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010), *Obce a regiony jako venkovský prostor* (Čmejrek, 2008), *Komunální politika* (Balík, 2010), *Lokální modely demokracie* (Bubeníček, 2010) nebo článek *Konfrontace teorie koalic s lokální politikou* (Jüptner, 2006) atd.

Praktická část diplomové práce se vztahuje k hlavnímu cíli práce, jehož součástí jsou tři další cíle. Prvním dílčím cílem práce je charakterizovat hlavní socioekonomické ukazatele obce a vyhodnotit jejich vliv na vývoj a fungování místní samosprávy. Důležitými zdroji pro analýzu byly údaje z portálu Českého statistického úřadu, informace z Načeradských novin, internetových stránek obce nebo místní kroniky. Dostupná data byla analyzována v časových řadách a následně zhodnocena. Druhým dílčím cílem je identifikovat hlavní aktéry politického procesu v obci a analyzovat jejich vzájemné vztahy. Zde byla využita nejenom technika dotazování se zaměstnanci Úřadu městysu nebo místními občany, ale také údaje z volebního serveru Českého statistického úřadu. Čerpáno bylo také z internetových stránek obce, Načeradských novin nebo kroniky obce. Posledním dílčím cílem je definovat charakter rozhodovacího procesu místní samosprávy. V rámci tohoto cíle je provedena analýza vývoje lokálního stranického systému a komparace výsledků komunálních voleb v dané obci od roku 1990 do roku 2014. Využita byla opět data z volebního serveru Českého statistického úřadu nebo Načeradských novin a dalších dokumentů, vztahujících se ke konkrétním volebním obdobím. Důležité informace byly poskytnuty v rámci polostandardizovaných rozhovorů s minulými nebo současnými zastupiteli obce. Podmínkou poskytnutí rozhovorů bylo zaručení anonymity respondentům a nezveřejnění přepisu rozhovorů v rámci práce. Součástí práce jsou pouze poznámky

poskytnuté v rámci rozhovorů, popř. vybrané výroky jednotlivých politických osobností obce, bez uvedení jména.

3 Přehled řešené problematiky

3.1 Obec a orgány místní samosprávy

3.1.1 Obec

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích definuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů. Obec je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek. V právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost, která z těchto vztahů vyplývá. Obec zabezpečuje všestranný rozvoj svého území, stará se o potřeby svých občanů a chrání veřejný zájem. Obec představuje územní celek, který je vymezen hranicemi obce (Čmejrek, 2008, s. 28).

3.1.2 Občané obce

Občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem České Republiky, a je v obci hlášena k trvalému pobytu. Právo volit a být volen do zastupitelstva obce má každý občan obce, který dosáhl věku 18 let. Občan obce má právo účastnit se zasedání zastupitelstva nebo se vyjadřovat k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok. Může nahlížet do rozpočtu obce, do usnesení zastupitelstva obce, rady obce nebo výborů a komisí, a pořizovat si z nich zápisky. Orgánům obce může občan předkládat své návrhy a připomínky. Jejich vyřízení by mělo orgánům obce trvat nejdéle 60 dnů. Pokud jde o působnost zastupitelstva, tak nejdéle 90 dnů (Čmejrek, Bubeníček, Luhánová, 2010 s. 32).

3.1.3 Venkovské obce

Venkovské obce v České Republice jsou vymezeny třemi přístupy. Prvním přístupem je kritérium počtu obyvatel daného sídla. Druhým přístupem se za venkov pokládají sídla, která nejsou městy, a třetím předpokladem je hustota zalidnění.

V České Republice se za hranici, která odděluje venkovské obce a města, pokládalo 2 000 obyvatel. Podle zákona 128/2000 Sb. tuto hranici tvoří 3 000 obyvatel. Venkovský prostor bývá definován také hranicí 1 000 obyvatel, ale v praxi se můžeme setkat i s jinými měřítky. Druhým přístupem, který ovlivňuje vymezení venkovského prostoru, je status daného sídla. Za venkov se pokládají sídla, která nejsou městy. V zákoně č. 234/2006 Sb.

došlo k rehabilitaci historických měst, bez ohledu na počet obyvatel. V této novele, která v české legislativě obnovila kategorii „městys“, se městem může stát obec, jež byla městem přede dnem 17. května 1954. Třetím přístupem je hustota zalidnění. V České Republice se při vymezování venkovského prostoru uplatňuje hustota zalidnění nižší než 100 obyvatel na 1 km² (Čmejrek a kol. 2009, s. 9-13).

3.1.4 Orgány obce

Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo obce představuje základní orgán obecní samosprávy. Členové zastupitelstva jsou voleni občany obce v obecních volbách. Počet volených zastupitelů se stanovuje na základě počtu obyvatel obce.

- do 500 obyvatel 5 až 15 členů,
- od 500 do 3 000 obyvatel 7 až 15 členů,
- od 3 000 do 10 000 obyvatel 11 až 25 členů,
- od 10 000 do 50 000 obyvatel 15 až 25 členů,
- od 50 000 do 150 000 obyvatel 25 až 45 členů,
- nad 150 000 obyvatel 35 až 55 členů.

Ukončením hlasování v obecních volbách dochází ke zvolení a vzniku mandátu člena zastupitelstva. Každý řádný člen zastupitelstva je povinen složit před zastupitelstvem obce slib a stvrdit ho svým podpisem. Na základě daného slibu vykonává člen zastupitelstva svou funkci osobně a není vázán žádnými příkazy. Zákon 128/2000 Sb. přibližuje práva a povinnosti člena zastupitelstva, která souvisí s jeho funkcí. Mezi právo člena zastupitelstva patří:

- předkládat návrhy k projednání zastupitelstvu obce, radě obce, výborům a komisím,
- vznášet dotazy, podněty a připomínky na radu obce, včetně jejich členů, na předsedy výborů a na orgány jiných subjektů, které obec založila nebo zřídila,
- požadovat od zaměstnanců zařazených do obecního úřadu, dále také od zaměstnanců jiných subjektů, které obec založila nebo zřídila, informace související s výkonem jeho funkce atd.

Mezi povinnosti člena zastupitelstva patří:

- povinnost zúčastňovat se zasedání zastupitelstva obce, nebo jiných zasedání orgánů obce, je-li jejích členem,
- plnit úkoly, které mu příslušné orgány uloží, hájit zájmy občanů obce a vystupovat na veřejnosti v souladu s vážností jeho funkce,
- pokud dojde k situaci, kdy člen zastupitelstva obce čelí střetu zájmů v důsledku projednávání nebo rozhodování o určité záležitosti v orgánech obce, musí tuto skutečnost oznámit před zahájením jednání příslušného orgánu, který danou záležitost projednává. O vyloučení člena zastupitelstva z projednávání nebo rozhodování, rozhoduje příslušný orgán.

Zastupitelstvo rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti obce. Patří sem záležitosti týkající se zájmu obce a občanů dané obce. Dále je členům zastupitelstva vyhrazeno schvalovat rozpočet obce, program rozvoje obce, volit z řad zastupitelstva starostu, místostarosty nebo rozhodovat o zrušení usnesení rady obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010, s. 39-42).

Zastupitelstvo obce se schází podle potřeby, nejméně však jedenkrát za tři měsíce. Zastupitelstvo obce zpravidla svolává a řídí starosta. K platnému usnesení zastupitelstva je zapotřebí přítomnost nadpoloviční většiny všech členů zastupitelstva obce. Pokud při zahájení zasedání zastupitelstva nebo jeho průběhu není přítomna nadpoloviční většina všech členů zastupitelstva obce, předsedající zasedání ukončí. Nové zasedání se koná do 15 dnů (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 42-43).

Ministerstvo vnitra může zastupitelstvo obce rozpustit, pokud se po dobu delší než šest měsíců nesejde v podobě, kdy je schopno se usnášet. Než je zvoleno nové zastupitelstvo obce, vykonává danou funkci rada obce. Pokud v obci rada není, vykonává tuto pravomoc starosta. Jestliže poklesne počet členů zastupitelstva obce o polovinu, popřípadě pod pět a nelze je jej doplnit náhradníky, zastupitelstvo nemůže rozhodovat ve věcech týkajících se samostatné působnosti obce nebo o majetkoprávních úkonech obce.

Zasedání zastupitelstva obce je veřejné. Informace o době, místě a programu připravovaného zasedání sděluje obecní úřad na své úřední desce, nejméně sedm dní před zasedáním zastupitelstva obce. Členové zastupitelstva, rada obce nebo výbory, mají právo předkládat návrhy, které se budou projednávat na zasedání zastupitelstva obce. O průběhu zasedání zastupitelstva obce se pořizuje zápis. V zápise se uvádí počet přítomných členů zastupitelstva, schválené body jednání, průběh a výsledek hlasování nebo přijatá usnesení. Zápis se pořizuje nejpozději do deseti dnů po skončení zasedání a je uložen na obecním úřadě k nahlédnutí. Zápis podepisuje starosta, místostarosta a určení ověřovatelé (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 42-43).

Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti. Rada obce se za svou činnost zodpovídá zastupitelstvu obce. Radu obce tvoří starosta, místostarosta (místostarostové) a další členové z řad zastupitelstva. Rada obce má lichý počet členů, tj. od 5 do 11 členů, ale jejich počet nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce. Pokud se v obci volí méně než 15 členů zastupitelstva obce, rada obce se nevolí. Je-li rada obce odvolána jako celek, vykonává svou pravomoc do zvolení nové rady obce. Je-li starosta nebo místostarosta odvolán ze své funkce nebo se své funkce vzdal, přestává být současně také členem rady obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, s. 43-45).

Mezi hlavní činnosti rady obce patří příprava návrhů pro jednání zastupitelstva obce a zabezpečení jimi přijatých usnesení. Dále zabezpečuje hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, vydává nařízení obce, schvaluje organizační řád obecního úřadu, ukládá pokuty ve věcech samostatné působnosti obce. Projednává a řeší návrhy nebo připomínky, které jí byly předloženy od členů zastupitelstva obce nebo od komisí rady obce.

Rada obce se schází dle potřeby, ale její schůze jsou neveřejné. K platnému usnesení rady obce je potřeba přítomnost nadpoloviční většiny jejích členů. Ze schůze se rovněž pořizuje zápis, kde se uvádí počet přítomných členů, schválený bod schůze, průběh nebo výsledky hlasování. Zápis musí být pořízen do sedmi dnů od konání schůze. Zápis podepisuje starosta spolu s místostarostou a uložen je na obecním úřadě k nahlédnutí ostatním členům zastupitelstva obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 43-45).

Starosta a místostarosta

Starosta a místostarosta jsou voleni z řad členů zastupitelstva obce. Za svůj výkon odpovídají zastupitelstvu obce, ale na rozdíl od ostatních zastupitelů, musí být starosta spolu s místostarostou občany České Republiky. Starosta spolu s místostarostou jsou členy rady obce. Starosta sice reprezentuje obec navenek, ale nemá mnoho pravomocí. Mezi hlavní činnosti starosty patří svolávání a řízení zasedání zastupitelstva i rady obce, s ověřovateli podepisuje zápisy ze zasedání zastupitelstva nebo rady obce, odpovídá za včasné přezkoumání hospodaření obce a další (Balík, 2009, s. 74-76).

Místostarosta zastupuje starostu v době jeho nepřítomnosti, ale také v době, kdy starosta svoji funkci nevykonává. Společně se starostou podepisuje místostarosta právní předpisy obce. Pokud by byl starosta společně s místostarostou z funkce odvolán nebo se jí vzdal, vykonává pravomoc starosty pověřený člen zastupitelstva obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 46).

Obecní úřad

Obecní úřad tvoří starosta, místostarosta (místostarostové), zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu a tajemník obecního úřadu, pokud je tato funkce zřízena. V čele obecního úřadu stojí starosta obce. Pro jednotlivé činnosti obecního úřadu, se na základě rozhodnutí rady obce, může obecní úřad dělit na úseky a odbory, v nichž jsou začleněni zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu. Obecní úřad vykonává činnosti v oblasti samostatné i přenesené působnosti. V oblasti přenesené působnosti plní úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo obce nebo rada obce, dále pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti a další.

Funkce tajemníka obecního úřadu se zřizuje v obcích s pověřeným obecním úřadem nebo v obcích s rozšířenou působností. Tajemník obecního úřadu nesmí být členem politických stran ani hnutí. Za plnění úkolů obecního úřadu, v rámci samostatné nebo přenesené působnosti, odpovídá tajemník obecního úřadu starostovi obce. Pokud funkce není zřízena, plní tyto úkony starosta (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 47).

3.1.5 Orgány zastupitelstva a rady obce

Výbory

Výbory obce jsou iniciativní a kontrolní orgány, které zřizuje zastupitelstvo obce. Předkládají své návrhy nebo stanoviska zastupitelstvu a plní úkoly, kterými je pověřil zastupitelstvo obce. Výbory se ze své činnosti zodpovídají zastupitelstvu obce. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva obce, pokud není předsedou osadního výboru. Počet členů výboru je lichý a členové výboru se schází dle potřeby. K platnému usnesení je zapotřebí souhlas nadpoloviční většiny členů výboru. Mezi výbory obce, které se musí vždy zřizovat, patří finanční a kontrolní výbor. Počet jejich členů je nejméně tříčlenný. Jejich členy nemohou být starosta, místostarosta, tajemník obce ani osoby, které mají na starost rozpočtové a účetní práce na obecním úřadě.

Finanční výbor provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce, ale rovněž plní i další úkony, kterými ho pověřilo zastupitelstvo. Kontrolní výbor dohlíží na plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce. Kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory nebo obecním úřadem v rámci samostatné působnosti, dále plní úkoly, které mu udělilo zastupitelstvo obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 48).

Komise

Komise je iniciativní a poradní orgán, který může zřizovat rada obce. Komise předkládá své návrhy a stanoviska radě obce. Jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti, představuje komise výkonný orgán. Usnází se většinou hlasů všech svých členů. Komise je ze své činnosti odpovědná radě obce. Nestanoví-li zákon jinak, může být předsedou jen osoba, která prokázala odbornou způsobilost v oblasti komisi svěřené přenesené působnosti. Na svěřeném úseku a ve věcech výkonu přenesené působnosti, se komise zodpovídá starostovi obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 49).

3.2 Komunální volební systém

3.2.1 Funkce voleb

Pravidelně pořádané svobodné volby patří k základním pilířům zastupitelské demokracie. Jejich hlavním úkolem je odhalit aktuální rozložení politických sil v daném politickém prostoru a zajistit jejich odpovídající reprezentaci. Volby poskytují občanům možnost výběru mezi řadou politických subjektů, dále pomáhají ustanovit legitimní politické a správní orgány. Na základě volebních výsledků následují další kroky, které vedou k rozdělování mandátů, vytvoření většiny a exekutivy nebo zformování opozice, která následně většinu a exekutivu kontroluje. Volby odrážejí aktuální požadavky a priority společnosti.

Volby mají několik funkcí. Kontrolní funkce voleb umožňuje občanům kontrolovat zastupitelské nebo exekutivní orgány. Pokud jsou občané s politickou reprezentací nespokojeni, mohou ji v dalších volbách vyměnit. Další funkcí je legitimita voleb. Legitimitu získává nejen zvolený orgán, ale spolu s ním i další orgány, které svou podobu a legitimitu odvozují od zastupitelského orgánu přímo voleného voliči. Integrovaní funkcí voleb se rozumí střetávání různých politických subjektů, kdy každý subjekt reprezentuje odlišné cíle, priority a zájmy. Pomocí voleb dochází k jejich integraci a současně také k integraci celé společnosti (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 51).

Volby jsou založeny na principu všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Volební právo je aktivní a pasivní, tj. právo volit a právo kandidovat. Právo volit a právo kandidovat má každý občan, který dosáhl určitého věku, a neobjevila se u něj překážka, která by omezovala výkon volebního práva. Tyto podmínky představují všeobecnost voleb. Podmínkou rovnosti volebního práva se rozumí, že z hlediska váhy a počtu hlasů, které mají voliči k dispozici, jsou si všichni voliči rovni.

Důležitou podmínkou funkčnosti voleb je politická pluralita a svobodné volby. Volič musí mít svobodnou možnost výběru mezi stranami a kandidáty. Nesmí být vystaven nátlaku, aby odevzdal hlasy pro určitý politický subjekt. V ČR může tento problém nastat v malých obcích, kde často kandiduje jen jeden politický subjekt. Voliči by měli mít možnost získat dostatečné informace o kandidátech, kvůli vytvoření vlastního úsudku a pro výběr z nabízených politických alternativ. Důležité je zajištění tajnosti hlasování. Voličům

musí být zaručeno, že nikdo nezjistí, pro koho svůj hlas odevzdali. Mezi překážky výkonu volebního práva patří např. zbavení způsobilosti nebo omezení osobní svobody. U pasivního volebního práva je překážkou výkonu neslučitelnost funkcí, neboť výkon zastupitele obce není slučitelný s funkcí zaměstnance obce nebo města zařazeného do obecního úřadu atd. Zastupitelská funkce není slučitelná s výkonem státní služby podle služebního zákona (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 51-60).

3.2.2 Volby do zastupitelstev obcí

V ČR jsou volby do zastupitelstev obcí upraveny zákonem č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí. Zastupitelstvo obce je voleno na čtyřleté funkční období. Zákon 128/2000 Sb. upravuje aktivní a pasivní právo občana obce. Právo volit má každý občan obce, který je občanem ČR, je přihlášen k trvalému pobytu v obci a dosáhl věku 18 let. Právo volit má také občan jiného státu, který dosáhl věku 18 let, ale je přihlášen k trvalému bydlišti v obci. Toto právo vychází z mezinárodní úmluvy, ke které je ČR vázána. Obdobě je upraveno také pasivní volební právo (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010 s. 59).

3.3 Volební systém

Volební systém představuje celý volební proces, kam se zahrnuje např. zpracování nebo kontrola seznamu voličů, zřízení volebních orgánů, sestavování kandidátních listin, organizace vlastního hlasování občanů nebo vyhlášení volebních výsledků. Prostřednictvím volebního systému dochází k převádění vůle voličů do podoby voleného zastupitelského orgánu. Mezi komponenty volebního systému patří volební obvod, forma kandidatury, struktura hlasu, volební klauzule a volební formule (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010, s. 52-53).

Volební obvod

Velikost volebního obvodu se neměří podle počtu obyvatel nebo územní rozlohou, ale podle počtu mandátů přidělovaných v daném obvodu. Velikost volebního obvodu zásadně ovlivňuje proporcionalitu voleb, tzn. čím je volební obvod větší, tím proporcionálnější jsou volby a naopak. V nejmenších volebních obvodech se volí minimálně pět zastupitelů.

Při volbách do zastupitelstev obcí tvoří obec jeden volební obvod. V pravomoci zastupitelstva je vytvoření více volebních obvodů, např. aby se v obcích do 10 000 obyvatel volilo nejméně pět zastupitelů, v obcích do 50 000 obyvatel nejméně sedm zastupitelů a v obcích nad 50 000 obyvatel nejméně devět členů zastupitelstva obce (Čmejrek, Bubeníček, Čopík 2010, s. 54-60).

Forma kandidatury

V komunálních volbách se používají otevřené kandidátní listiny. Kandidátní listiny mohou podávat registrované politické strany, politická hnutí, jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů nebo různá sdružení politických stran, hnutí nebo nezávislých kandidátů. Politické strany nebo hnutí mohou být součástí pouze jedné volební strany ve volbách do zastupitelstva obce. Obdobná situace platí i pro ostatní kandidáty, kteří mohou kandidovat jen na jedné kandidátní listině volební strany v dané obci (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, 61-62).

Registrované politické subjekty (politické strany, hnutí) nepotřebují pro účast v obecních volbách splnění žádných dalších podmínek. Oproti tomu nezávislí kandidáti nebo sdružení nezávislých kandidátů, musí ke svým kandidátním listinám připojit i petici, kterou podepsali voliči v daném volebním obvodu. Sdružení nezávislých kandidátů potřebuje počet podpisů, který odpovídá 7 % obyvatel dané obce, nezávislí kandidáti potřebují 5-0,5 % počtu obyvatel obce.

Ve většině případů může mít volební strana na kandidátní listině nanejvýš tolik kandidátů, kolik činí počet volených členů zastupitelstva dané obce. Měnit pořadí kandidátů nebo doplňovat kandidáty na kandidátní listině není možné po uplynutí 60. dne před volbami. Volební strany uvádí své kandidáty na společném hlasovacím lístku, v samostatně zarámovaných sloupcích. Pořadí volebních stran stanoví registrační úřad losem. U každého kandidáta se uvádí jeho jméno, příjmení, věk, povolání, místo trvalého pobytu a název volební strany, jejíž je členem, popř. údaj o politické příslušnosti atd. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 61-62).

Struktura hlasu

Voliči mají k dispozici vícenásobný hlas, který jim umožňuje volit takový počet kandidátů, kolik činí počet volených zastupitelů. Nemusí hlasovat jen pro jednu kandidátní listinu, ale své hlasy mohou odevzdat pro různé kandidáty napříč volebními stranami. Voliči označují křížkem své vybrané kandidáty nebo mohou označit křížkem v záhlaví jednu volební stranu. Pro volební strany je tedy výhodnější sestavovat plné kandidátní listiny. Oba postupy je možné kombinovat v závislosti na počtu hlasů, které má volič k dispozici nebo na počtu kandidátů na dané kandidátní listině (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 62).

Preferenční způsob hlasování bývá v komunálním volebním systému označován jako panašování. Jeho cílem je posílení vazby mezi voličem a zastupitelem. Do roku 1994 platilo, že mandáty uvnitř dané kandidátní listiny se přidělovaly kandidátům automaticky, a to podle výše získaných preferenčních hlasů. Novela volebního zákona z roku 1994 určila nová pravidla, která účinek panašování zmírňují tím, že počet mandátů získaných volební stranou se kandidátům přiděluje podle pořadového čísla na kandidátní listině. Aby princip panašování neztratil úplně smysl, bylo zavedeno opatření, které kandidátům umožňuje nárok na získání mandátů, pokud jejich volební zisk překročí hranici 10 % nad průměrný počet hlasů dané kandidátní listiny. Pořadí ostatních kandidátů se řídí pořadovým číslem kandidáta na kandidátní listině, bez ohledu na získané preferenční hlasy. Proto se lokální politici snaží vyvíjet různé strategie při sestavování kandidátních listin. (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 96-98).

Při sestavování kandidátních listin hraje významnou roli důležitost kandidátů pro stranu nebo výsledky jednotlivých kandidátů v předešlých volbách. První místo na kandidátní listině obvykle patří potenciálnímu kandidátovi na funkci starosty. Další místa na kandidátní listině jsou obsazeny jinými aktivními členy strany, kteří mají zájem na získání mandátu. Dále následují kandidáti, kteří dostali větší počet hlasů v minulých volbách nebo kandidáti, kteří doplňují příslušnou kandidátní listinu, kvůli zajištění vyššího počtu hlasů pro stranu (Čmejrek, Bubeníček, Luhánová, 2006, s. 128).

Volební klauzule

Umělá volební klauzule představuje minimální počet hlasů nutný pro postup do skrutinia, který představuje 5 % z celkového počtu hlasů upravený pro danou volební stranu koeficientem, který vyjadřuje poměr počtu kandidátů volební strany k počtu volených zastupitelů. Takovýto systém se snaží vykompenzovat nevýhodnou pozici volebních stran, kterým se nepodařilo sestavit plné kandidátní listiny (Čmejrek, Bubeníček, Luhánová, 2008, s. 126).

Volič má tolik hlasů, kolik činí počet volených zastupitelů. V souvislosti s volební klauzulí by docházelo k diskriminaci zejména u samostatně kandidujících nezávislých kandidátů. K té sice skutečně dochází, ale děje se tak při konečném přidělování mandátů. Přidělování mandátů se totiž řídí celkovým počtem získaných hlasů volební stranou, nikoli volebním ziskem jednotlivých kandidátů. Tato operace se nazývá volební formule (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 101).

Volební formule

Volební formule je matematický výpočet, který se používá pro přepočtení volebních výsledků na mandáty, na základě principu poměrného zastoupení. V komunálních volbách v České republice se používá d'Hondtova volební formule. Tuto operaci provádí Český statistický úřad tak, že celkový počet platných hlasů, který obdržela postupující strana, se postupně dělí čísly 1, 2, 3 a dále vždy číslem o jedno vyšší. Počet dělicích operací musí odpovídat počtu kandidátů, kteří jsou na kandidátní listině. Český statistický úřad seřadí vypočítané podíly podle jejich velikosti do počtu mandátů, které mají být v dané obci rozděleny. Kandidátní listina získává za každý podíl v početní řadě jeden mandát. Pokud dojde k rovnosti podílu, rozhoduje celkový počet hlasů, který kandidátní listina získala. Pokud některý z kandidátů má nejméně o 10 % více hlasů, postupuje v kandidátní listině na první místo. Jestliže je postupujících kandidátů více, rozhoduje o jejich pořadí počet hlasů, které jim byly odevzdány (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 63-103).

Jelikož se přidělování mandátů se řídí celkovým počtem získaných hlasů volební stranou, nikoliv volebním ziskem jednotlivých kandidátů, bývá tento způsob často kritizován, protože omezuje personalizaci volby, která vychází z principu panašování.

Hlas určený pro kandidáta je hlasem pro volební stranu. Hlas pro volební stranu je teoreticky hlasem pro každého kandidáta na kandidátní listině. Pro maximalizaci volebního zisku je proto výhodnější sestavovat plné kandidátní listiny. Tento způsob přidělování mandátů tedy diskriminuje samostatně kandidující kandidáty, protože volič své další hlasy rozděluje mezi kandidáty jiných volebních stran. Samostatně kandidující se proto „raději“ přidávají na kandidátní listiny jiných volebních stran.

Dále je tento způsob spojován s projevy mezistranické disparity v počtu hlasů, které obdrželi zvolení zastupitelé. Častým jevem je, že zvolený zastupitel z jedné strany získal méně preferenční hlasů, než kandidát na některé z úspěšnějších volebních stran, který mandát nezískal. Tato situace může také nastat v rámci jedné kandidátní listiny, což je následek „volební klauzule“. Volební strany se snaží využívat toho, že volič disponuje určitým počtem hlasů. Proto své kandidátní listiny často doplňují o „nadbytečné“ kandidáty, kteří volební straně zajistí lepší volební výsledek při každém odevzdaném hlasu volební straně. Při přidělování mandátů se pravděpodobnost zvolení snižuje v nepřímé závislosti na výši pořadového čísla kandidáta na kandidátní listině. Ambice jednotlivých kandidátů proto nejsou hlavní podmínkou jejich kandidatury (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 102-104).

3.4 Lokální stranický systém

3.4.1 Politické strany

Politické strany v zastupitelské demokracii představují zprostředkovatele mezi občany a politickou mocí. Jsou neodmyslitelnou součástí demokratického politického procesu a umožňují jeho fungování. Ve stranách se sdružují politicky aktivní občané, kteří mají společné názory, zájmy nebo cíle. Politické strany odrážejí politickou vůli lidu a prostřednictvím voleb usilují o získání co největšího podílu na státní moci. Obhajují zájmy svých stoupenců a snaží se uskutečňovat jejich cíle. Proto jsou politické strany důležitým nástrojem integrace společnosti (Čmejrek, 2008, s. 57).

Pozice politických stran v obcích závisí především na velikosti obce. Česká republika se vyznačuje velkým množstvím malých venkovských obcí. Jejich počet se po roce 1989 zvýšil o polovinu. Podle údajů z roku 2007, má více než čtvrtina obcí v ČR méně než 200 obyvatel a necelých 60 % obcí má méně než 500 obyvatel. Obce s méně než

tisíci obyvateli představují téměř 80 % z celkového počtu obcí (zabírají více než 57 % území a žije v nich přes 17 % celkové populace). Necelých 90 % obcí má méně než 2 000 obyvatel. Oproti tomu velkých měst, kde počet obyvatel přesahuje 50 000, je v ČR pouze 21 a měst s více než 100 000 obyvateli je pouze pět.

Ve velkých městech působí nejen lokální a regionální politické subjekty, ale také většina parlamentních stran. Organizace politických stran působí nejen v lokálním prostředí, ale mívají značný vliv ve vyšších patrech stranických struktur. Úloha politických stran bývá obdobná jako v politickém procesu na národní úrovni. Většinu mandátů v zastupitelstvu si rozdělí strany zastoupené v poslanecké sněmovně, okrajově doplněné o neparlamentní a regionální politické subjekty. V menších obcích je situace poněkud odlišná, jelikož se zde projevuje slabost stranických struktur. V komunálních volbách sice mohou zvítězit parlamentní strany, ale pokud jde o stranickou příslušnost zvolených zastupitelů, bývá většina z nich bez politické příslušnosti (Čmejrek, 2008, s. 59-61).

Působení parlamentních stran v obcích je opět ovlivněno řadou faktorů. V obcích do 2 000 obyvatel se setkáváme s neúplným spektrem politických stran. Navíc stranické organizace, které v obci působí, mívají se „svými“ parlamentními stranami velmi málo společného nebo disponují malým počtem členů. V nejmenších obcích do 1 000 obyvatel většinou nejsou politické strany žádné, působí zde pouze nezávislí nebo jejich sdružení. Významnou roli v politickém procesu hraje vzdálenost mezi občany a volenými politickými orgány. Na parlamentní úrovni, ale i na úrovni krajů nebo velkých měst, je tato vzdálenost značná. Zde by bez ideologického a stranického zprostředkování demokratický proces nefungoval. V malých obcích nebo menších městech existuje naopak úzký sociální prostor. Tento fakt značně ovlivňuje podobu komunální politiky, zejména pak volební chování občanů nebo jiné formy politické participace občanů (Čmejrek, 2008, s. 62).

Provázanost sociálních sítí v malých obcích umožňuje voliči, aby se ve volbách rozhodoval spíše podle osobních sympatií ke kandidátům než podle politických stran. Zprostředkující úloha politických stran bývá v takto úzkém sociálním prostředí téměř zbytečná a stranická příslušnost kandidátů v komunálních volbách může být pro voliče spíše přítěží. Situace se mění se vzrůstající velikostí obce, kdy roste význam zprostředkování politických stran, jejich programů a ideologií. Politické spektrum ve velkých městech se mnohem více podobá politickému spektru na národní úrovni. Tady

politické strany vytěsňují nezávislé kandidáty, kteří zde hrají pouze okrajovou roli. Velký důraz je přikládán agregační funkci volebních pravidel. Pomocí vhodných restrikcí se má zabránit nadměrné fragmentaci politických stran v legislativním orgánu obce, a snadněji vytvořit akceschopný exekutivní orgán, který disponuje dostatečnou podporou v zastupitelstvu (Čmejrek, 2008, s. 62).

3.4.2 Fenomén politické nezávislosti

Charakteristickým rysem politické scény na obecní úrovni je velké zastoupení nezávislých kandidátů a sdružení nezávislých kandidátů. Jejich počet bývá ovlivněn velikostí obce. V některých obcích, zejména v těch nejmenších, představují nezávislí kandidáti nebo jejich sdružení, často jedinou možnost na zformování politických subjektů. Ve větších obcích zase doplňují stranické spektrum, ale jejich výskyt se s růstem velikosti obce snižuje (Čmejrek, 2008, s. 64).

Při hodnocení výsledků komunálních voleb představují nezávislí kandidáti možný problém. Na jedné straně může jít o osobnosti, které nemají s žádnou politickou stranou nic společného. Často se však jedná o taktický kalkul, protože sdružení nezávislých kandidátů může představovat „záložní“ kandidátku některé z velkých politických stran. Zejména na lokální úrovni se lze setkat s případy, kdy politická strana má v obci stranickou organizaci, ale pro komunální volby se sestavuje nezávislá kandidátní listina.

Existuje řada důvodů, proč se nezávislí dostávají na kandidátní listiny parlamentních stran. Nejčastějším důvodem je slabost členské základy politických stran v dané obci. Bez nezávislých kandidátů by politické strany nemohly zaplnit kandidátní listinu. Dalším důvodem je vnímání politických stran v obcích. Politické strany jsou zde vnímány jako „nutné zlo“ nebo zdroj „nesvárů“ a „politikaření“. Nezávislí kandidáti zase představují „pracovitost“ nebo „schopnost spolupráce“. Právě proto jsou na lokální úrovni upřednostňovány osobnosti, namísto různých idejí nebo programů politických stran. (Čmejrek, 2008 s. 66-68).

Nezávislí kandidáti někdy dávají přednost přítomnosti na kandidátních listinách politických stran, než aby vystupovali jako sdružení nezávislých kandidátů. Důvodem bývá přizpůsobení se volebnímu systému, zejména podmínkám kandidatury. Kandidatura nezávislých pod hlavičkou politické strany jim umožňuje se vyhnout povinnosti získávání

podpisů od voličů pod petice, které umožňují sdružením nezávislých kandidátů účastnit se voleb. Kandidátní listiny parlamentních stran složené pouze z nezávislých kandidátů bývají častým jevem v menších obcích (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 71).

3.5 Komunální koalice

K rozhodování na komunální úrovni je zapotřebí získání nadpoloviční většiny mandátů v zastupitelstvu. V komunální politice je tato situace velice vzácná. Proto se uzavírají koalice – spojení – minimálně dvou stran. Koalice v malých obcích nemají zcela formální podobu. V některých obcích se týkají jen volby členů rady, starosty nebo místostarosty. V jiných obcích mají zase trvalejší a formalizovanější charakter (Balík, 2009, s. 187).

Teorie koalic vychází ze dvou cílů: získání exekutivních postů (americká verze teorie koalic) a prosazení svého programu (evropská tradice). Důležitou roli zde hrají především osobnostní vztahy nebo schopnosti jednotlivých kandidátů na funkci starosty. Dění v komunální politice ovlivňuje řada faktorů. Velkou roli hrají nejenom osobní vztahy, velikost obce, velikost voleného zastupitelstva, ale také ideologické postoje zastupitelů nebo občanů. Cílem kandidátů do zastupitelstva na lokální úrovni většinou není snaha o získání exekutivního postu, ale především hájení vlastních zájmů nebo společenská prestiž. Právě různé postoje zastupitelů představují problematiku vytváření koalic na lokální úrovni. Vzhledem k tomu, že zde existuje velké množství cílů, mluví se také o velkém množství koaličních her (Jüptner, 2004, s. 80-82).

Koaliční uspořádání v malých obcích může mít velmi zvláštní vlastnosti. Koalice v malých obcích se ve většině případů vytváří kvůli volbě starosty, místostarosty, rady obce, a tato spojení se obvykle vztahují jen na členy rady obce. Pokud starosta nebo rada potřebuje návrh prosadit, musí disponovat nadpoloviční většinou hlasů v zastupitelstvu. Proto často dochází k zapojení subjektů, které nemají zastoupení v radě obce. Důležitým faktorem ovlivňujícím koaliční uspořádání v komunální politice je kandidatura nezávislých kandidátů. Nezávislí kandidáti jsou voliči vnímáni lépe než kandidáti za politické strany, které jsou symbolem temné české politiky, zatímco nezávislí představují spíše „naději“. Nezávislé subjekty jsou v koaličním jednání vnímány jako středové subjekty (Balík, 2009, s. 196-198).

Politické strany na lokální úrovni představují v teorii koalic menší problém. Při formování koalic na lokální úrovni, bývají politické strany doplněny podobně soustředěným sdružením nezávislých kandidátů, ale mohou mít i jiné, funkční nebo institucionální charakteristiky, než na parlamentní úrovni. V nejmenších obcích obvykle kandidují pouze nezávislí kandidáti nebo jejich sdružení, formálněji zde působí maximálně dvě politické strany. Jedná se zejména o tradiční politické strany jako KSČM, KDU-ČSL nebo ODS. V malých nebo menších středních obcích, jsou politické strany chápány jako volné koalice nebo sumy jednotlivců. Tento jev problematizuje konstrukci poznatků obecních zákonitostí z koaličního chování stranických aktérů, ale také předpoklad unitárního chování politických stran. Na komunální úrovni často existují v jednotlivých stranách různé názorové nebo zájmové proudy, které vytváření svoji vlastní koaliční politiku. Na této úrovni se proto častěji než o unitárních jednotkách, mluví spíše o tzv. politických táborech. Jiným jevem souvisejícím s politickými stranami na lokální úrovni, je jejich „ideová blízkost“. V teorii koalic se pracuje s různými škálami, do nichž se politické strany zařazují, a s jejichž pomocí se mohou konstruovat možné nebo pravděpodobné koalice. V komunální politice se takto pracovat nedá, protože komunální politici většinou nepředstavují žádnou ideologii a politické vztahy jsou spíše osobní nebo zájmovou záležitostí (Jüptner, 2004, s. 81-83).

V důsledku všech výše uvedených faktorů, které mají vliv na formování koalic v komunální politice, se v literatuře můžeme setkat s jinou charakteristikou politických stran na komunální úrovni tzv. jádry. Jádra představují skupinu koordinovaných a provázaných politických aktérů a mají zpravidla jednociferný počet. Jádro se může překrývat s institucemi mimo politický prostor např. sportovní oddíl, firma nebo škola. Může také působit v rámci politické strany nebo se prolínat i do jiných volebních stran. Za cílem maximalizace zisku může v daném místě vzniknout více jader, která mezi sebou mívají dobré vztahy, zatímco vztah mezi jednostranickým jádrem a zbytkem kandidátní listiny může být chladnější (politická strana = jádro + tzv. křoví). Specifickým rysem jader je jejich dlouhá životnost, která přesahuje délku života stranických organizací (Jüptner, 2006, s. 112-113).

3.5.1 Typologie koalic podle Stanislava Balíka

Obecně se koalice dělí do dvou hlavních kategorií: minimální vítězné koalice a nadměrné koalice. Toto dělení vypovídá sice o míře soutěživosti, ale neříká nic o charakteru politické kultury. Na základě toho se zkoumají různé typy koalic, kde je důležitá příčina vzniku koalice a jak funguje. Proto se k uvedeným kategoriím pojí různé typy koalic.

Ke třídě minimální vítězné koalice se pojí minimální vítězné ideově propojené koalice a minimální vítězné ideově nepropojené koalice. Ke třídě nadměrné koalice se přiřazují nadměrné ideově propojené koalice, nadměrné ideově nepropojené koalice, široké koalice a všestranické koalice. Jediným typem koalice, který může být přiřazen k oběma třídám, je koalice velká (Balík, 2009, s. 188).

Minimální vítězná ideově propojená koalice

Minimální vítězná ideově propojená koalice má právě tolik subjektů, resp. mandátů, kolik je potřebných k většině a její členové mají k sobě ideově blízko. Tento typ koalice je nejlogičtější řešením povolební situace. Podporuje soutěživost stranického systému, protože dává voličům naději na možnost změny politické situace, která může nastat s odlišnými výsledky v příštích volbách. Mezi příklady této koalice patří koalice ODS a KDU-ČSL atd. (Balík, 2009, s. 190).

Minimální vítězná ideově nepropojená koalice

Tento typ koalice je složen z nejmenšího možného počtu členů popř. mandátů nutných k většině, ale tvoří ho strany z opačného politického spektra, které nejsou ideově propojené. Opozici tvoří více politických subjektů, ale koalice nezahrnuje dva hlavní reprezentanty politických sil ideového spektra. S tímto typem koalice se můžeme setkat v případě, kdy vítěz voleb není schopen vytvořit minimální vítěznou ideově propojenou koalici, protože není s „kým“, což často bývá z personálních důvodů. Příkladem této koalice na parlamentní úrovni může být spojení mezi ODS a KSČM, kdy by v opozici působila ČSSD, KDU-ČSL a SZ atd. (Balík, 2009, s. 191).

Nadměrná ideově propojená koalice

Nadměrné ideově propojené koalice se vyznačují dvěma znaky. Zaprvé je v koalici přítomen alespoň jeden nadbytečný člen, přestože by i bez něho koalice disponovala potřebnou nadpoloviční většinou hlasů. Druhým znakem je ideová příbuznost zastoupených subjektů. Opozice musí být rovněž zastoupena ideově blízkými subjekty. Důvodů pro vznik tohoto typu koalice je několik např. konkrétní úroveň politiky, stranický systém atd. (Balík, 2009, s. 192-193).

Nadměrná ideově nepropojená koalice

Nadměrné ideově nepropojené koalice patří mezi vzácnější uspořádání. Od nadměrné ideově propojené koalice se odlišuje tím, že ji tvoří ideově vzdálení členové. Podobá se minimální vítězné koalici ideově nepropojené, až na přítomnost jednoho nadbytečného člena. Opozici tvoří více politických subjektů, ale alespoň jeden z členů opozice se musí nacházet na ideovém spektru mezi dvěma členy koalice (Balík, 2009, s. 194)

Všestranická (všeobecní) koalice

Ve všestranické koalici nachází zastoupení všechny relevantní politické síly. Důvodem pro vznik tohoto typu koalice jsou např. téměř vyrovnané výsledky ve volbách, respekt k voličům nebo snaha o jednotnost (Balík, 2009, s. 195-196).

Široká koalice

Tento typ koalice se vyznačuje spojením téměř všech relevantních politických sil. Koalice je více než dvoučlenná, ale v koaličním uspořádání se nachází více subjektů, než je zapotřebí k nadpoloviční většině. Musí spolu spolupracovat subjekty, které nejsou ideově propojené, proto je tento typ koalice označován jako „duhová koalice“. V opozici zůstává jeden relevantní politický subjekt, který je nejčastěji nezapojen z ideových důvodů. Důvodem vzniku tohoto typu koalice bývá přesvědčení aktérů o užitečnosti poměrného zastoupení všech subjektů v radách nebo naopak přesvědčení o nemožnosti spolupráce s některým z nich (Balík, 2009, s. 194-195).

Velká koalice

Tento typ koalice patří mezi výjimečné. V této koalici spolupracují dva dominantní aktéři, kteří jsou ideově nesourodí. V určitých případech může koalice spolupracovat s jinými, menšími středovými subjekty. V opozici se vyskytují alespoň dva aktéři, kteří jsou rovněž ideově nesourodí. Velké koalice vznikají z mnoha důvodů. Projevuje se zde snaha o dlouhodobou spolupráci, která přesahuje dané volební období nebo snaha o zvětšení šance na podporu v legislativním procesu atd. (Balík, 2009, s. 191-192).

3.5.2 Lokální koalice podle Petra Jüptnera

Za předpokladu výše zmíněných typů koalic podle Balíka (2009), je pro získání přehledu o tvorbě koalic nutné stanovit si velikostní rozmezí obcí a na základě toho určit jednotlivé kategorie koalic. Obce se podle Petra Jüptnera rozdělují do čtyř velikostních kategorií.

Tabulka č. 1: Velikostní rozmezí obcí

Kategorie obce	Počet obyvatel
Malé obce	cca do 1 700
Menší střední obce	cca od 1 701 – 9 000
Větší střední obce	cca od 9 001 – 45 000
Velké obce	cca nad 45 000

Zdroj: Jüptner, 2006, s. 114

V nejmenších obcích převládají především koalice neformální a všeobecní. Vznik tohoto typu koalice na této úrovni je spojován s velikostí obce, malým významem lokální exekutivy nebo politickou kulturou. V malých obcích jsou politickými aktéry většinou jednotlivci. Tento fakt značně ovlivňuje diskuzi o koalicích ve větších obcích v tomto velikostním rozmezí. V menších středních obcích vznikají zejména široké, popřípadě velké koalice. Charakteristickým rysem je soutěživý politický systém v jednotlivých volebních obdobích, proměnlivost povahy koalic nebo průběh jednotlivých volebních period. Po volbách se většinou zformují velké nebo minimální vítězné koalice. V průběhu volebního období se opozice považuje za „rozšířenou koalici“, čímž vzniká tzv. víceúrovňová koalice. Politickými aktéry v této kategorii obcí bývají výše uvedená jádra (Jüptner, 2006, s. 113-114).

Ve větších středních obcích jsou politickými aktéry funkčně vymezené politické strany, ačkoli se i v této kategorii můžeme setkat s jádry. Tvoří se zejména velké koalice, ale ideologické vzdálenosti je stále přikládán malý význam. Ve velkých městech vznikají většinou minimální vítězné a velké koalice, ale právě v této velikostní kategorii se dá mluvit o analogii s parlamentní politikou. Nicméně zde mohou vzniknout i široké koalice, jejichž formování bývá motivováno „pocitem bezpečí“ nebo získáním dominantního postavení.

Závěrem Petr Jüptner uvádí, že formování koalic na lokální úrovni je ovlivněno řadou faktorů a funkční charakteristiky tohoto prostředí jsou nestabilní. Velkou roli hrají technické faktory např. sestavování kandidátních listin, nepřímá volba starosty, nepřehledný stranický systém nebo vznik neformálních politických stran. Aplikace teorie koalic a naplnění jejich předpokladů na komunální úrovni, bývá problematizováno daným politickým systémem (Jüptner, 2006, s. 113-116).

3.6 Politická participace občanů

Participace občanů ve volebním procesu patří mezi základní prvky demokratického systému a představuje klíčový problém zastupitelské demokracie. Obvykle se zkoumá ze tří hledisek. Základním ukazatelem politické participace občanů je volební účast. Dalším hlediskem politické participace je např. účast na zasedání zastupitelstva, členství v politických stranách, zapojení do volebních aktivit politických stran atd. Posledním hlediskem je zapojení občanů do veřejného života v obci.

Volební účast v ČR byla na počátku 90. let velmi vysoká. Od této doby volební účast spíše klesá, nejen u voleb do Parlamentu ČR, ale i u voleb do zastupitelstev obcí. Nejmenší volební účast mívají volby do Evropského parlamentu, např. v roce 2009 představovala průměrná volební účast 28,22 %. O něco lepší výsledky mají volby do Senátu. Ve volbách do Senátu v roce 2008 byla volební účast v prvním kole těsně pod 40 %, ve druhém kole těsně pod 30 %. V krajských volbách dosáhla průměrná volební účast 33,64 % v roce 2000, v roce 2004 pouze 29,62 %. Ve volbách do zastupitelstev obcí se průměrná volební účast snížila z 60,7 % v roce 1994 na 45,5 % v roce 2002. Existuje několik faktorů, které ovlivňují nejen pokles volební účasti, ale také zvýšení volební účasti. Důležitý vliv na volební účast v obecních volbách má velikost obce. Obce, které nemají

status města, dosahují vyšší volební účasti v porovnání s celostátním průměrem a její pokles je menší. V těchto obcích byla volební účast v roce 1994 o 5 % vyšší, než ukazuje celorepublikový průměr. V roce 2002 se volební účast vyšplhala až na 63,1 %, tedy o 17,6 % nad celorepublikový průměr (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010 s. 77-82).

Jiným faktorem, který ovlivňuje velikost volební účasti při volbách do obecního zastupitelstva, je charakter lokálního politického systému a jeho změny. Sem patří zejména soutěživost nebo nesoutěživost politického systému. Nesoutěživost politického systému obvykle vede k nízké volební účasti, soutěživost politického systému ji naopak zvyšuje.

Dalším aspektem politické participace občanů je např. zapojení občanů do činnosti politických stran, zájmových skupin atd. Patří sem rovněž protestní formy občanské participace. Jedná se zejména o různé petice nebo akce občanského odporu. Tyto akce mohou v některých případech vést až k vytvoření sdružení nezávislých kandidátů a účasti ve volbách. Dále do tohoto hlediska patří také sestavování kandidátních listin. Politické subjekty postupují při sestavování kandidátních listin do obecních voleb prakticky stejným způsobem. Představitelé stran si dlouhodobě vybírají vhodné kandidáty, kteří mohou voliče zaujmout. Obvykle se jedná o lidi bez politické příslušnosti nebo o lidi, kteří se uplatnili v minulých volbách. Představitelé politických stran si často stěžují, že je těžké naplnit kandidátku, protože politický život v obci jen na nízké úrovni. V obecních volbách jde hlavně o osobnost kandidátů, ne o politické uskupení. Většina kandidátů je bez politické příslušnosti a zvolení zastupitelé rychle zapomínají, za jakou kandidátní listinu vlastně kandidovali.

Mezi další projevy občanské participace patří zájem občanů o zasedání zastupitelstva a účast na něm. Obvykle ve venkovských obcích nemají občané o tyto zasedání příliš velký zájem. Na vině bývají např. absence podkladů nebo nepřipravenost jednání, což může představovat záměr vedení obce, kterým se čelí proti vzrůstající se opozici atd. Jinou formu občanské participace představují aktivity spojené se spolkovou nebo zájmovou činností. Zájmová sdružení nabízejí občanům zapojit se do veřejného života v obci a spolkový život plní především sociální funkci, ale často se jejich aktivity promítají také do politického života v obci (Čmejrek a kol. 2009 s. 25-32).

3.7 Konfliktní linie ve venkovských obcích

Konfliktní linie (rozpory nebo štěpení), znamenají konflikty různých zájmů několika skupin společnosti, na základě kterých se následně mohou zformovat politické subjekty, které dané zájmy artikulují na politické scéně. Pomocí těchto vztahů dochází k procesům formování stranického systému, a to v případě, kdy rozdíl mezi skupinami (ideologický, etnický, sociální, národnostní nebo geografický atd.) přeroste z potencionálního konfliktu v otevřený rozpor, který má trvalejší charakter a může představovat vážný politický problém. Nejčastějším rozporem na české politické scéně je rozpor mezi levicí a pravicí. Na komunální úrovni však není prostor pro ideologizaci místní politiky. Zdrojem politických sporů jsou v nejčastějším případě spíše osobnostní vztahy (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 125-126).

Ve venkovských obcích existuje celá řada štěpících linií. Ve větších obcích se projevují např. konfrontací dvou politických stran. Častěji dochází ke střetům, které nemají zcela institucionální podobu. Sem se zařazují možné konflikty týkající se rozdílných představ občanů o prioritách komunity nebo rozvojové vize jednotlivých politických aktérů. V tomto případě dochází ke konfliktu ve spojení s konkrétními projekty, zejména je-li obec v turisticky atraktivní lokalitě nebo v developersky exponované oblasti. Štěpící linie se rovněž mohou objevit mezi starousedlíky a přistěhovalci (náplavami). Štěpení mezi starousedlíky a přistěhovalci bývá považováno za protiklad štěpení mezi místními občany a chataři, kteří se do veřejného života v obcích často zapojují. Dále se v obcích mohou projevovat konflikty etnické povahy spojené např. s přistěhovalectvím a mnoha dalších. Tato štěpení jsou ovlivňována velikostí obce, demografickými a sociálně ekonomickými faktory nebo vzdáleností od správních center (Čmejrek a kol., 2009, s. 33-36). Sem se zařazuje geografický rozpor mezi centrem a periferiemi. Tato štěpící linie se projevuje v obcích, které se skládají z více částí. Jiným specifickým konfliktem mohou být historické rozpory, které ukazují na rivalitu místních rodinných „klanů“ a bývají obtížně definované bez znalosti daného prostředí (Čmejrek, Bubeníček, Čopík, 2010, s. 144-145).

3.8 Charakter lokální politiky

3.8.1 Lokální modely demokracie ve venkovských obcích

Hlavním definičním kritériem pro typologizaci venkovských obcí z hlediska lokálních modelů demokracie, je způsob sestavování kandidátních listin. Způsob sestavování kandidátních listin vychází ze vzorce chování (způsob dosahování konsenzu) nebo mechanismu stranického systému v daném komunálním politickém prostředí, protože v malých obcích často patří mezi jediné politické aktivity. Dále se předpokládá, že model sestavování kandidátních listin je v malých obcích velmi specifický, ale lze ho využít pro vymezení hranic mezi kategoriemi malých a větších obcí. Kritérium by tedy mělo zohledňovat: velikost obce a zastupitelstva, provázanost lokálních sociálních sítí, podobu místní politiky (soutěživost systému), stranické spektrum, způsob formování koalic, míru participace občanů na lokálním politickém životě nebo chování voličů.

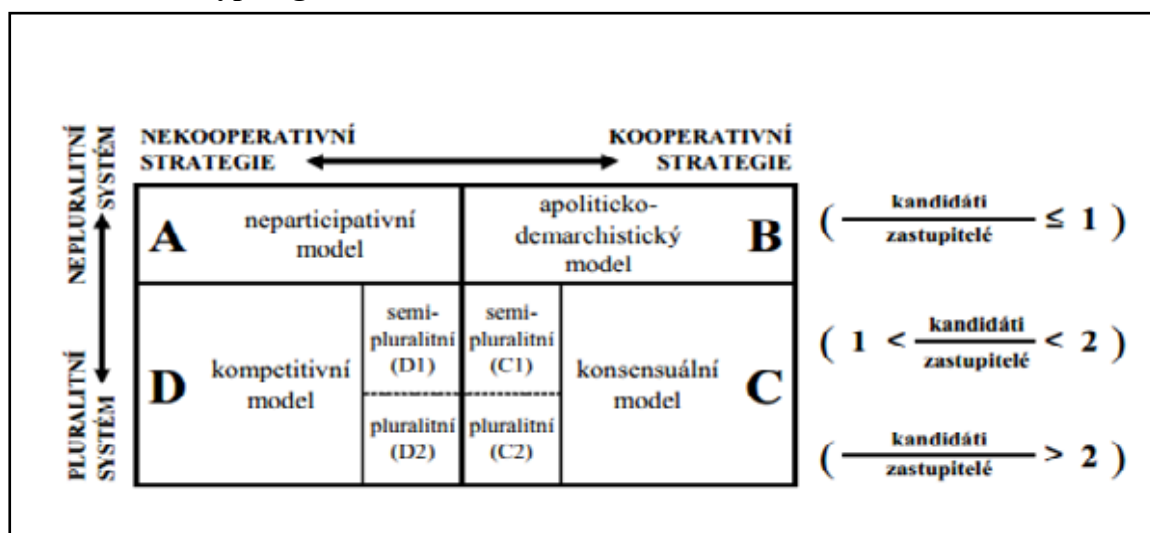
Faktory, které ovlivňují způsob sestavování kandidátních listin, vychází z formátu lokálního stranického systému na volební úrovni (ve smyslu jeho plurality), a především ze způsobu volebního boje o hlasy voličů (úroveň rivalry). Ten bývá předurčen zavedeným mechanismem stranického systému na úrovni zastupitelského orgánu, tedy předpokládaným modelem povolebního sestavování lokální politiky nebo vztahem mezi lokální vládou a opozicí (pokud existuje) atd. Proto lze považovat oba faktory - formát stranického systému a úroveň rivalry, za hlavní definiční kritéria, které vymezují základní modely sestavování kandidátních listin, jenž slouží pro definování a typologizaci lokálních modelů demokracie v kategorii malých venkovských obcí (Bubeníček, 2010, s. 97-98).

Pro definici charakteru volebního boje na lokální úrovni je nejvhodnějším kritériem úroveň rivalry (soutěživost systému). Úroveň rivalry se dá definovat nejenom formátem stranického systému (resp. koncentrací opozice), ale i jinými faktory např. psychologicko-sociologickými, které vyplývají z lokálních tradic nebo místní politické kultury. Podle prováděných výzkumů z lokálního politického prostředí v malých obcích, lze úroveň rivalry zúžit na problematiku koordinace procesu sestavování kandidátních listin. Na základě úrovně rivalry se rozlišuje mezi kooperativním (centrálně koordinovaným) nebo nekooperativním modelem sestavování kandidátních listin.

Formát lokálního stranického systému lze vymezit jako pluralitní nebo nepluralitní. Na komunální úrovni je definice stranických systémů nejasná. Všeobecně se za faktor plurality považuje celkový počet kandidátů na kandidátních listinách všech volebních stran, nikoli jenom počet kandidujících stran. Indexem plurality se za pluralitní systém označuje také systém, ve kterém se vyskytuje jen jediná strana, přestože je tato situace z hlediska obecné teorie stranických systémů nepřístupná. Role osamocené volební strany většinou končí vyhlášením výsledků voleb, protože často neplní úlohu klasického politického subjektu. Z tohoto důvodu jsou určité systémy považovány za pluralitní vždy, když počet kandidátů převýší počet rozdělovaných mandátů tj. velikost volebního obvodu. Pluralitní politické prostředí se tedy dělí na „skutečně“ pluralitní ($i_p \geq 2$) nebo na semipluralitní ($1 < i_p \leq 2$).

Kombinací zmíněných kritérií získáme typologii lokálních modelů demokracie, pomocí které se obce rozdělují do čtyř kvalitativně odlišných skupin: (A) nepluralitní systém + nekooperativní model, (B) nepluralitní systém + kooperativní model, (C) pluralitní systém + kooperativní model, (D) pluralitní systém + nekooperativní model. Podle míry plurality jsou pluralitní systémy dále rozděleny do dvou kategorií: na semipluralitní a pluralitní (Bubeníček, 2010, s. 98- 99).

Obrázek č. 1: Typologie lokálních modelů demokracie

Zdroj: Bubeníček, 2010 s. 99

Model A: Neparticipativní model

Neparticipativní model je charakteristický pro obce s nepluralitním stranickým systémem a nekooperativní strategií místních politických aktérů. Častým jevem v těchto obcích bývá problém se sestavováním kandidátních listin nebo konání opakovaných či dodatečných voleb. Nezdravý stav místního politického systému a nezájem místních obyvatel může vést k ohrožení trvání vlastní autonomie municipality. Tyto faktory mohou způsobit zánik a připojení obce k sousedící obci. Záchranou pro udržení samostatnosti těchto obcí bývají nově přistěhovalí obyvatelé, kteří mají větší zájem o udržení samostatnosti obce než starousedlíci (Bubeníček, 2010, s. 100-101).

Model B: Apoliticko-demarchistický model

Do tohoto modelu se zahrnují obce, kde kandiduje jen jeden politický subjekt. Počet kandidátů na kandidátní listině odpovídá počtu volených zastupitelů a výsledky voleb jsou předem známé. Obsazování kandidátních listin představuje zároveň obsazení členů zastupitelstva obce. Tento model je spíše typický pro nově vzniklé obce, které si takto budují svůj stranický systém, ale k této situaci nemusí dojít. Obvykle se stává, že funkce starosty nebo místostarosty jsou neuvolněné, a mohou být chápány jako „Černý Petr“. Následkem toho bývá, že v dalších volbách dochází k personální výměně na kandidátní listině, tedy i ke změně ve vedení obce. V jiných případech může nezájem o kandidaturu v obecních volbách způsobit postupné převedení moci na některou ze zájmových skupin. Na rozdíl od modelu A, není občanům lhostejná samostatnost obce. Nezájem o kandidaturu může být vysvětlen spokojeností občanů s vedením obce. Rozhodování o politice v obci často probíhá mimo politický prostor např. při veřejném zasedání nebo v rámci společenských aktivit mezi zastupiteli a občany. Vedení obcí, které patří do tohoto modelu, se pravděpodobně snaží zamezit jakýmkoli politickým střetům. Obce s bohatším spolkovým životem a s takto funkčním politickým systémem, mají tendenci přesunout se do modelu C, tedy k větší pluralitě (Bubeníček, 2010, s. 101-102).

Model C: Konsenzuální model

Třetí model tvoří obce s pluralitním stranickým systémem, kde při dosahování konsenzu dochází k zavedení kooperativní strategie. Konsenzuální model demokracie je častým jevem v nejmenších obcích. Obce patřící to této skupiny se vyznačují větším spolkovým životem a politická angažovanost se nezřídka překrývá s účastí na veřejném životě v obci. Tento model se vyznačuje vyšší volební účastí nebo způsobem kandidatury. V obcích patřících do modelu C, většinou kandidují jen samostatně kandidující nezávislí kandidáti, jejichž kandidatura je centrálně koordinována. Obdobně jako u obcí ze skupiny B, je i zde cílem voleb obsazení zastupitelských křesel pro zachování samostatnosti obce. V tomto modelu se formát stranického systému vyznačuje pluralitním prostředím nebo větším počtem kandidátních listin, ale nelze jej označit za zcela konkurenční. Výsledky voleb sice nejsou předem známé, ale víceméně na nich nezáleží, protože tento typ vládního boje připomíná spíše kolektivní hru. Podle autora se tento model jako jediný přibližuje ideálu „lokální demokracie“ (Bubeníček 2010, s. 102-110).

Model D: Kompetitivní model

V posledním modelu nalezneme obce, které se charakterem lokální politiky odlišují od obcí ve výše uvedených modelech. Tyto odlišnosti se týkají různých mechanismů stranických systémů, sestavování kandidátních listin nebo vyšší úrovně rivality, zejména ve volebních kampaních. Cílem voleb nebývá pouze ustanovení zastupitelstva, ale především udržení si kontroly nad vedením obce. Nutnou podmínkou je kandidatura většího počtu politických subjektů a způsob vládního boje nabývá kompetitivního nebo semikonkurenčního charakteru. V obcích patřících do tohoto modelu je škála stranických systémů velmi široká a politické prostředí je velmi pluralitní. Mohou zde kandidovat nejen samostatně kandidující nezávislí kandidáti, ale běžně se zde objevují i místní organizace politických stran s celonárodní působností. Koordinované sestavování kandidátních listin má většinou podobu předvolebních koalic nebo spřátelených kandidátních listin (semikonkurenční typ volebního boje). Forma volební kampaně nemusí mít nutně kompetitivní charakter, ale pluralitní prostředí přispívá k odlišení volební nabídky např. obsazení kandidátní listin známými lokálními osobnostmi nebo v rozvinutějších systémech to mohou být podstatné změny ve volebních programech. S modelem D se setkáváme ve větších obcích, ale také malých obcích (7 až 9 zastupitelů), kde kandidují minimálně dvě

skupiny s rozdílnými názory na rozvoj obce. Častým rysem tohoto modelu v malých obcích jsou opakované (nové) volby nebo rivalita mezi místními subjekty, týkající se především rozdílných pohledů na rozvoj obce nebo opakované přeměny a rušení již zahájených projektů atd. (Bubeníček, 2010, s. 104-105).

4 Analýza místní samosprávy

4.1 Obecná charakteristika obce

Městys Načeradec leží ve Středočeském kraji (okres Benešov), nedaleko hranic s Jihočeským krajem. Nachází se v krásné krajině Podblanicka, která je charakteristická velmi zachovalou přírodou a cennými přírodními památkami. Nedaleko Načeradce leží památná hora Velký Blaník, která je známá legendou o Blanických rytířích. Tato oblast je vyhledávaným cílem turistů a nabízí mnohá sportovní vyžití.

Městys leží necelých 80 km jihovýchodně od Prahy a 32 km od Benešova u Prahy. Dalšími většími městy v okolí jsou Tábor nebo Vlašim. Načeradec patří mezi nejstarší obce v kraji mezi Blaníkem a Táborem. Výměra katastrálního území obce je 4 846 ha. Mezi jeho spádové obce patří: Daměnice, Pravětice, Olešná, Vračkovice, Zdiměřice, Horní Lhota, Dolní Lhota, Slavětín, Novotínky, a Říšnice (www.naceradec.cz).

4.2 Demografická a socioekonomická charakteristika obce

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel

Tabulka č. 2: Vývoj počtu obyvatel v Načeradci a spádových obcích

Rok	1880	1900	1930	1950	1970	1991	2013
Počet obyvatel	4 342	3 723	3 137	2 229	1 658	1 154	1 029

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

Ještě na konci 19. století žilo v Načeradci a okolí více než 4 000 obyvatel. Od této doby došlo v obci k viditelným demografickým změnám, které byly připisovány především ekonomickým faktorům, později také válečným konfliktům a nepříznivým politickým vlivům, které zasáhly celou Českou Republiku. Za snižování počtu obyvatelstva mohla zejména nerozvinutá dopravní infrastruktura, která způsobila, že do obce nebyl zaveden průmysl. Následkem toho zde chyběl dostatek pracovních příležitostí nebo zanikaly drobné výroby. Obyvatelstvo se proto stěhovalo do Prahy nebo vnitrozemí. Pracovních příležitostí zde dodnes mnoho není, což působí zejména na mladé lidi, kteří se proto stěhují spíše do větších měst (Procházková, 2006, s. 84-158).

Tabulka č. 3: Vývoj počtu obyvatel v posledních letech k 31.12.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Počet obyvatel	1 017	1 024	1 017	1 026	1 033

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů ÚM Načeradec

V posledních letech se počet obyvatel ustálil těsně za hranicí 1 000 obyvatel. Podle dostupných údajů je zřejmé, že v posledních letech dochází k menšímu růstu počtu obyvatel obce, což je připisováno nové výstavbě rodinných domů. Své domy si zde staví nejen místní obyvatelé, ale také nově přistěhovalí obyvatelé. V současnosti je připraveno 20 nových parcel v oblasti ve směru na Horní Lhotu. Městys má v současnosti 1 033 obyvatel. Samotný Načeradec má nejvíce obyvatel ze všech spádových obcí. Žije zde více než 600 obyvatel. Nejméně obyvatel je evidováno v Novotinkách a Zdiměřicích.

Tabulka č. 4 : Údaje o pohybu obyvatel v letech 2010 - 2014

Pohyb	2010	2011	2012	2013
Přistěhovalí	14	19	31	36
Narození	14	14	3	9
Odstěhovaní	-22	-14	-28	-26
Úmrtí	-13	-6	-12	-10
Celkem	-7	-5	-6	9
Počet obyvatel	1 017	1 024	1 017	1 026

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů ÚM Načeradec

Tabulka č. 5: Věková struktura obyvatel k 31. 12. 2013

Obec/počet	Počet	Průměrný věk
Daměnice	88	43,4
Dolní Lhota	51	46,06
Horní Lhota	80	49,22
Načeradec	618	42,93
Novotinky	5	37,98
Olešná	36	53,37
Pravětice	28	44,79
Říšnice	42	44,57
Slavětín	39	49,52
Vračkovice	35	41,91
Zdiměřice	4	73,62
Celkem	1 026	47,94

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů ÚM Načeradec

Věková struktura obyvatel se neustále proměňuje, ale podle údajů v tabulce č. 5 je jasné, že v Načeradci a ostatních spádových obcích převažují občané nad 40 let. Nejpočetnější věkovou skupinu tvoří občané ve věkovém rozmezí 60-69 let. Druhou nejpočetnější skupinou je věková kategorie v rozmezí 40-49 let (www.czso.cz).

4.2.2 Náboženské vyznání

Nejvíce obyvatel se hlásí k římskokatolické víře, která má v obci tradici a nachází se zde také římskokatolická farnost. Na konci devatenáctého století zde působila také židovská komunita, která postupem času zanikla.

Tabulka č. 6: Náboženské vyznání

Rok		2001	2011
Obyvatelstvo celkem		1 055	1 003
Věřící		628	308
z toho	církev římskokatolická	594	207
	ostatní	12	6
Bez vyznání		286	193
Nezjištěné vyznání		141	502

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

4.2.3 Národnostní struktura obyvatel

Načeradec leží ve Středočeském kraji, daleko od hranic s jinými státy. Národnostní struktura obyvatel proto nepředstavuje žádné překvapení. Podle údajů ČSÚ z roku 2011, žilo v Načeradci a ostatních spádových obcích, více než 757 obyvatel české národnosti. V Načeradci a okolí dále žije jen několik obyvatel slovenské, polské, ukrajinské nebo vietnamské národnosti.

4.2.4 Vzdělanostní struktura obyvatel

Dostupnost vzdělání je určitě jedním z faktorů, které mají vliv na vývoji počtu obyvatel v obci. Načeradec disponuje základní školou, ale místní obyvatelé nechávají své děti studovat základní školu nebo gymnázium také v nedaleké Vlašimi, kde rovněž existuje širší nabídka středních škol nebo učilišť. Vysoké školy se v nejbližším okolí nevyskytují, nachází se zejména ve vzdálenější Praze. Vzdělanostní struktura obyvatelstva patří mezi charakteristiky, které se logicky během let výrazně proměňují. Podle dostupných údajů lze

velmi kladně hodnotit to, že většina obyvatel má alespoň základní vzdělání. V obci by mělo žít nejvíce obyvatel s nejvyšším dokončeným vzděláním typu vyučení nebo středním odborným vzděláním bez maturity. V roce 2011 mělo takto ukončený stupeň vzdělání 349 obyvatel. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří obyvatelé s dokončeným středoškolským vzděláním s maturitou.

Tabulka č. 7: Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Rok		2001	2011
Obyvatelstvo 15leté a starší		878	867
v tom podle stupně vzdělání	bez vzdělání	1	3
	základní vč. neukončeného	295	184
	vyučení a stř. odborné bez mat.	352	349
	úplné střední a nástavbové	177	205
	vyšší odborné a nástavbové	15	29
	vysokoškolské	35	67
	nezjištěné vzdělání	3	-

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

4.2.5 Socioekonomická charakteristika

Nezaměstnanost v obci není na první pohled příliš velká, nicméně míra nezaměstnanosti se v obci od roku 2008 výrazně zvýšila, zejména kvůli ubývání pracovních příležitostí v dané lokalitě (viz tabulka č. 8). Podle tabulky č. 9, je většina ekonomicky aktivního obyvatelstva Načeradce zaměstnána, ale díky starší věkové struktuře obyvatel, převládá podíl neekonomicky aktivního obyvatelstva. Podle údajů z roku 2001, bylo nejvíce osob zaměstnáno v průmyslu a zemědělství. Tyto informace nejsou překvapivé, protože v oblasti Benešova a Vlašim funguje řada průmyslových firem a zemědělských podniků. Zemědělství je v Načeradci a okolních obcích velmi rozvinuté a má dlouhou tradici. Naopak nejméně obyvatel pracuje v odvětví veřejné správy (viz tabulka č. 10).

Tabulka č. 8: Vývoj míry nezaměstnanosti v obci

Rok	2008	2009	2010	2011
Míra nezaměstnanosti v %	3,8	7,4	7,8	7,6

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

Tabulka č. 9: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity v roce 2011

			Celkem	muži	ženy
Ekonomicky aktivní celkem			445	268	177
v tom:	zaměstnaní		408	248	160
	z toho podle postavení v zaměstnání	zaměstnanci	305	173	132
		zaměstnavatelé	10	9	1
		pracující na vlastní účet	58	47	11
	ze zaměstnaných	pracující důchodci	16	9	7
		ženy na mateřské dovolené	7	-	7
	nezaměstnaní		37	20	17
Ekonomicky neaktivní celkem			521	225	296
z toho	nepracující důchodci		275	103	172
	žáci, studenti, učni		151	83	68
Osoby s nezjištěnou ekonomickou aktivitou			37	22	15

Zdroj: www.czso.cz

Tabulka č. 10: Ekonomicky aktivní podle odvětví v roce 2001

Obyvatelstvo celkem		1 055
Ekonomicky aktivní celkem		474
podle odvětví	zemědělství, lesnictví, rybolov	118
	průmysl	126
	stavebnictví	27
	obchod, opravy motorových vozidel	28
	doprava, pošty a telekomunikace	26
	veřejná správa, obrana, soc. zabezpečení	18
	školství, zdravot., veter., soc. činnosti	57

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

Tabulka č. 11: Vyjíždějící do zaměstnání a škol v roce 2011

Vyjíždějící celkem			Celkem
			226
v tom	vyjíždějící do zaměstnání		145
	v tom	v rámci obce	35
		do jiné obce okresu	53
		do jiného okresu kraje	10
		do jiného kraje	46
		do zahraničí	1
	vyjíždějící do škol		81
	v tom	v rámci obce	22
		mimo obec	59

Zdroj: www.czso.cz

Podle tabulky č. 11, musí do zaměstnání a škol cestovat téměř polovina ekonomicky aktivních obyvatel. Častým jevem je vyjíždění do zaměstnání v rámci obce, tedy do jiné spádové obce. Příkladem mohou být pracovníci zemědělské výroby, kteří dojíždí do Načeradce z jiné spádové obce, ale funguje to také obráceně. Nejvíce obyvatel je nuceno cestovat do zaměstnání do jiné obce v okresu, zejména do Vlašimi, Benešova nebo do jiného kraje např. do Prahy. Do škol mimo obec musí vyjíždět více než 50 obyvatel. Jedná se zejména o vysokoškoláky, studenty středních škol nebo učilišť.

4.3 Občanská vybavenost a místní podniky

Načeradec má poměrně dostatečnou občanskou vybavenost. Není zde zřízena plynofikace nebo pobočka policie, kterou zajišťuje obvodní oddělení Čechtice. Zato obec disponuje kanalizací, dále čističkou odpadních vod nebo vodovodem. Zařízení provozuje obec ve své režii, prostřednictvím společnosti Načeradské služby s.r.o. V obci dále funguje několik hospůdek, na náměstí jsou tři prodejny potravin a smíšeného zboží, drogerie Teta, řeznictví nebo lékárna, která je otevřená dvakrát do týdne, v závislosti na ordinační době praktického lékaře. Dominantou obce je kostel Sv. Petra a Pavla. Kostel se nachází na náměstí a je sídlem římskokatolické farnosti. Na náměstí se dále nachází Úřad městyse Načeradec (www.naceradec.cz).

Nová základní škola byla otevřena v roce 1998. V prostorách školy můžeme nalézt školní jídelnu nebo tělocvičnu, kde se často uskutečňují kulturní akce. Po ukončení základní školy mohou studenti navštěvovat řadu středních škol nebo učilišť v nedaleké

Vlašimi nebo ve větším Benešově. V areálu školy funguje pobočka české pošty, která má otevřeno každý všední den. Dále zde nalezneme zdravotnická zařízení - zubního lékaře, dětského lékaře, praktického lékaře nebo ženského lékaře. Lékařská zařízení ovšem nejsou otevřená každý den, každý lékař má jinak stanovenou ordinační dobu. Větší množství lékařů se nachází ve Vlašimi nebo v Benešově. V areálu Mateřské školy Načeradec se nachází Dům s pečovatelskou službou Načeradec, který funguje od roku 2006 a je určen starším občanům. V areálu dále funguje Středisková knihovna, která je pro čtenáře otevřena dvakrát v týdnu.

Sportovní akce jsou obvykle pořádány na místním hřišti, kde se často konají fotbalové zápasy nebo hasičské závody. Dále je zde vytvořen dětský koutek s houpačkami nebo klouzačkami, ale také hřiště pro plážový volejbal. Od roku 2013 je na hřišti otevřena nová tribuna s restaurací, kde je navíc možnost ubytování. Vedle hřiště se ještě nachází tenisový kurt. Ubytování pro turisty zajišťují také Klokočkův mlýn, který leží asi 1 km od Načeradce ve směru na Vlašim nebo Hotel Štamberk, umístěný 3 km od Načeradce nedaleko Pravětic.

Nabídky práce jsou spíše manuálního rázu. Kromě výše zmíněných podniků a podnikatelů, mezi největší firmy patří Agrodružstvo Načeradec, které zaměstnává více než 50 osob. Jeho součástí jsou také družstva, která se nachází ve Vračkovicích, Horní Lhotě nebo Daměnicích. Dalšími firmami jsou např. Recta s.r.o. nebo několik menších podniků. Více pracovních příležitostí nabízejí větší města v okolí Načeradce nebo spíše vzdálenější Praha. Do konce roku 2014 zde fungoval Dětský domov pod správou Ministerstva školství se sídlem v zámku na náměstí. Bohužel musel být uzavřen a obec přišla o dalšího zaměstnavatele (www.naceradec.cz).

Kromě nedostatku pracovních míst, patří mezi další problémy obce množství nevyužitých budov, zejména kulturní dům na náměstí (obchodní středisko). Jiná zařízení jsou zase v nepříznivém stavu např. místní koupaliště, které je již několik let neudržované, ale jeho rozvoji brání komplikovanější majetkové vztahy. V rozhovorech byly dále zmíněny problémy se zastaralým vodovodním řádem, na jehož opravu nyní nejsou dostatečné finanční prostředky nebo problém rozvíjejícího se podnikání se sociálními byty, které může v budoucnu vést ke konfliktům mezi místními obyvateli. Nicméně obec tento problém nemůže nijak výrazně ovlivnit, protože tyto byty provozují soukromé osoby.

4.4 Památky a osobnosti

V Načeradci nalezneme několik zajímavých památek, které dokazují důležitost obce v historii této oblasti. Mezi nejznámější památky patří kostel Sv. Petra a Pavla na náměstí, ke kterému se první zmínka vztahuje v již v roce 1184. Vedle kostela se nachází pozůstatek opevnění kostela, stará zvonice z roku 1278. Zde visí zvon z roku 1520, o váze 15 q. Důležitou českou pamětihodností je písemná památka, takzvaný Načeradský misál, pocházející ze 13. století. Původní kodex byl ovšem nedlouho po svém vzniku poškozen a restaurován až v roce 1997. Na náměstí stojí socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1735, která se nachází na seznamu kulturních památek České Republiky. Opomenout nelze ani barokní zámek hraběte Starhemberka z roku 1734, který ve dvacátých letech minulého století sloužil jako sirotčinec, a od padesátých let minulého století sloužil jako státní výchovné zařízení. Se zámek a hrabětem souvisí nedaleká Křížová cesta z roku 1738, se 13 kapličkami, která byla nově zrekonstruována v devadesátých letech. V Načeradci nalezneme ještě např. židovský hřbitov s náhrobky z 18. a 19. století, jako pozůstatek židovské obce, oficiálně vytvořené v roce 1850. Památkou je rovněž budova radnice z roku 1534 nebo Památník padlým, který byl poprvé odhalen v roce 1928. Další památkou obce je městský znak, jehož podoba symbolizuje pevnou obranu a neomezenou důvěru.

Mezi známé osobnosti spojené s Načeradcem, patří zejména Ferdinand Čenský (1829), který působil jako vychovatel korunního prince Rudolfa, dále spisovatel a humorista František Jaromír Rubeš, který má pamětní desku na budově radnice, František Matějovský, který byl členem činohry Národního Divadla, nebo česká spisovatelka a od roku 1932 majitelka načeradského zámku - Hana Klenkovská a další. Do družiny válečných poškozců patřili např. Jan Heřmánek (1907 - 1978), český boxer a držitel stříbrné olympijské medaile z roku 1928 nebo Zdeněk Hojer (1904 - 1984), který byl známým filmovým a divadelním hercem (www.naceradec.cz).

4.5 Kultura

V Načeradci se během roku koná celá řada menších nebo větších kulturních akcí. Tradicí jsou vánoční trhy konané vždy na začátku prosince, doprovázené čertovským rejem a andělskou diskotékou. Dále také koncerty, besídky nebo jiné akce pořádané mateřskou

nebo základní školou. V rámci těchto akcí bývají během roku pořádány také semináře a jiné zajímavé programy, které mají místním dětem nebo dospělým ukázat důležitost péče o místo, ve kterém žijí. Během celého roku se v obci koná mnoho sportovních utkání, kam se zařazují zejména fotbalové zápasy nebo hasičská cvičení se závody. Tělocvična ZŠ Načeradec je místem, kde se často pořádají různé plesy, které zaštiťují místní spolky, jejichž součástí bývá živá hudba a tombola. Další zajímavou událostí bývá březnový Karneval nebo Masopustní průvod. Na konci letních prázdnin bývá načeradské hřiště místem pro akci zvanou „Loučení s prázdninami“, která nabízí mnoho her a zábavy pro děti i dospělé. Velmi očekávaná bývají divadelní představení místního divadelního spolku. Během roku se v Načeradci koná několik zábav, kde koncertují zejména lokální skupiny.

Většina místních akcí bývá pořádána ve spolupráci městyse Načeradec s místními spolky a firmami. Městys Načeradec informuje občany pomocí informačního zpravodaje Načeradské noviny, které jsou vydávány každý měsíc. Roční předplatné Načeradských novin stojí 24 Kč. Občané obce zde naleznou důležité informace týkající se života v obci, zápisy z jednání a usnesení zastupitelstva nebo rady obce. Dále informace o pořádaných akcích v obci, inzerce nebo společenskou kroniku. V provozu jsou rovněž přehledné internetové stránky obce, které je možné nalézt internetové na adrese www.naceradec.cz. Zde jsou k dispozici aktuality o dění v obci, fotogalerie, přehled místních společností nebo jiných zařízení, informace z historie obce atd. Dále zde nalezneme archiv Načeradských novin, zápisů a usnesení zastupitelstva, rady nebo různé vyhlášky, vše v elektronické podobě. Stránka obsahuje také řadu typů na výlet nebo jiných užitečných odkazů. Samozřejmostí jsou také kontakty na starostu, místostarostu a další zaměstnance Úřadu městyse Načeradec (www.naceradec.cz).

4.6 Spolkový život v obci

Spolky výrazným způsobem ovlivňují život v Načeradci, protože jejich funkcí není jen se podílet na kulturních akcích obce, ale také sdružovat lidi se stejným zájmem. V Načeradci existuje velký počet spolků, z nichž je většina založena již několik desítek let. Často jsou členy těchto organizací současní nebo bývalí zastupitelé obce.

SK Blaník Načeradec

Mezi nejstarší sdružení patří SK Blaník Načeradec (dříve TJ Blaník Načeradec), který se dělí na fotbalový a volejbalový oddíl. Spolek byl založen v roce 1914, fotbalový oddíl v roce 1919. Společným zájmem organizace je pohyb, sport, soutěživost a registrovaná soutěž. V současnosti má sdružení 75 členů. Dalším fotbalovým oddílem v Načeradci je SK Načeradec.

Sbor dobrovolných hasičů Načeradec

Sbor dobrovolných hasičů v Načeradci byl založen v roce 1885. Jeho členy jsou děti i dospělí, kteří se účastní nejrůznějších hasičských závodů a sportovních akcí, kde obvykle patří mezi nejlepší týmy. Další náplní členů hasičského sboru je aktivní pomoc při nenadálých událostech např. při záplavách, a to nejen v Načeradci. Sbory dobrovolných hasičů jsou založeny také ve Vračkovcích, Daměnicích nebo v Horní Lhotě.

Divadelní sdružení Blaník Načeradec

Divadlo se v Načeradci hraje více než 400 let, ale vznik místního divadelního souboru se datuje k roku 1849. Od té doby je každé divadelní představení načeradských ochotníků velmi očekávané a navštěvované.

o. s. Kamarádi Načeradce

Toto sdružení bylo založeno v roce 2009. Jeho členem může být každý občan starší 18 let. „Kamarádi“ se zaměřují na aktivní využití volného času a práci s dětmi nebo mládeží. Jejich cílem je zlepšení společenského života v obci. Podílí se na mnoha kulturních akcích obce např. Loučení s prázdninami nebo vánoční trhy. V současnosti mají 50 členů.

Ostatní spolky a sdružení

Dalšími spolky působícími v obci jsou Myslivecké sdružení Horní Lhota, Sport Podblanicko – tenisový oddíl, Český rybářský svaz místní organizace Načeradec, Český svaz chovatelů, o. s., základní organizace Načeradec, Český svaz včelařů, o. s., základní organizace Načeradec, Myslivecké sdružení Načeradec, Automotoklub Načeradec nebo

Sdružení rodičů a přátel školy při ZŠ a MŠ Načeradec, okres Benešov o. s.
(www.naceradec.cz).

4.7 Doprava

Důležitou funkcí každé obce je možnost zajištění dopravního spojení s okolními obcemi a většími městy, zejména kvůli cestám do zaměstnání nebo škol. S okolními vesnicemi a městy je Načeradec spojen silnicemi II. a III. třídy (www.mapy.cz). V Načeradci nenajdeme vlakové nádraží, nejbližší se nachází ve Vlašimi nebo v Benešově. Pravidelné dopravní linky jsou zajišťovány pouze autobusy. V obci jsou umístěny dvě autobusové zastávky, které se nachází na náměstí obce. Nejčastější jsou autobusová spojení do Vlašimi, která je vzdálena 12 km od Načeradce. Cesta autobusem trvá necelých 20 minut. Ve všední dny jezdí přímá autobusová linka z Načeradce do Vlašimi 11krát denně. Stejný počet autobusů je zajištěn také v opačném směru. Při cestě z Načeradce jezdí první autobusové spojení v 5:06 a poslední v 18:30. Z Vlašimi do Načeradce jezdí první autobusové spojení v 5:56, poslední v 19:10. V rámci těchto autobusových spojení se občané často dopraví do jiných spádových obcí, které patří pod Načeradec (www.jizdnirady.idnes.cz).

Benešov u Prahy je od Načeradce vzdálen 34 km a cesta autobusem trvá necelou hodinu. Ve všední dny jezdí přímé autobusové spojení z Načeradce do Benešova čtyřikrát denně, ale z Benešova do Načeradce pouze dvakrát denně. První autobus z Načeradce do Benešova jede v 5:30 a poslední 15:15. Z Benešova do Načeradce jezdí přímé autobusy v 12:23 a v 13:35. Lepší dopravní spojení bývá mezi Benešovem a Vlašimí, odkud ve všední dny jezdí autobus nebo vlak téměř každou hodinu. Ve Vlašimi může cestující přestoupit na autobus do Načeradce.

Načeradec leží necelých 80 km od hlavního města Prahy a cesta autobusem trvá téměř dvě hodiny. V pracovní dny jezdí autobusy z Načeradce do Prahy pouze dvakrát denně. Autobus z Načeradce jezdí jenom ráno, v 5:30 nebo v 7:00. Tyto autobusy mají také zastávky ve Vlašim nebo v Benešově. Přímý autobus z Prahy do Načeradce jezdí v 11:45, dále až v 17:45. V pátek je zajištěno ještě jedno autobusové spojení, a to v 17:00. Častější jsou autobusové nebo vlakové linky z Prahy do Benešova, kde se dále může přestoupit na potřebnou autobusovou linku (www.jizdnirady.idnes.cz).

4.8 Úřad městyse Načeradec

Úřad městyse Načeradec sídlí na náměstí v Načeradci. V současné době jsou zde zaměstnání čtyři pracovníci v trvalém pracovním poměru a další čtyři z úřadu práce na veřejně prospěšné práce (NN, č. 9, 2014).

4.8.1 Orgány městyse

V obci se volí vždy 15 členů obecního zastupitelstva a pět členů rady obce. Pro výkon funkce starosty je člen zastupitelstva dlouhodobě uvolněný. V současné době je starostou obce Mgr. Miroslav Vondrák a pozici místostarostky vykonává Petra Bartoníčková. V obci je dále ustanoven tříčlenný finanční a kontrolní výbor. Vytvořen je i Sbor pro občanské záležitosti, který má za úkol blahopřát občanům při dosažení důležitého životního jubilea (www.naceradec.cz).

Tabulka č. 12: Přehled současných zastupitelů městyse Načeradec

Petra Bartoníčková (SNK-„Náš život“)	Ing. Karel Svoboda (SNK-„Náš život“)
Ing. Bc. Jana Beránková (SNK-„Náš život“)	Mgr. Jana Švárová (KDU-ČSL)
Lenka Blehová (SNK-„Náš život“)	Ing. Lukáš Vítek (Daměnice) (KDU-ČSL)
Mgr. Karel Havlíček (Sdružení nezávislých)	Ing. Lukáš Vítek (Načeradec) (SNK-„Náš život“)
Josef Holý (SNK-„Náš život“)	Mgr. Miroslav Vondrák (SNK-„Náš život“)
Josef Janouš (Starostové a nezávislí)	Miroslav Zhorný (ČSSD)
Ing. Jiří Jelínek (Starostové a nezávislí)	Jaroslav Zídek (KDU-ČSL)
Ing. Petr Postřiháč (Sdružení nezávislých)	

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.naceradec.cz

5 Analýza lokálního politického procesu v obci

5.1 Volební období 1990 - 1994

Volby do obecního zastupitelstva se uskutečnily 24. listopadu 1990 v sále požární zbrojnice v Načeradci. Celkem bylo zapsáno 58 kandidátů a kandidátní listiny předložilo šest volebních stran. O přízeň voličů se ucházely tyto politické strany: ČSL, SZ, OF, KSČM, ČSZ a ČSS. Žádná z uvedených volebních stran nesestavila plnou kandidátní listinu. ČSL měla na kandidátce sedm kandidátů, SZ a ČSZ po osmi kandidátech, OF a KSČM měly po 11 kandidátech. Nejvíce zaplněnou kandidátní listinu měla ČSS, které se podařilo sestavit kandidátní listinu se 13 kandidáty. Mandáty si nakonec rozdělily všechny volební strany. Vítězem voleb se stalo OF, které získalo čtyři mandáty. ČSL a ČSZ získaly tři mandáty a KSČM s ČSS obdržely shodně dva mandáty. SZ získala jeden mandát. V zastupitelstvu zasedlo 14 mužů a jedna žena.

Starostou byl v tajné volbě zvolen Jaroslav Kout, kandidát za KSČM. Místostarostou byl zvolen Zdeněk Šteker z OF, kterého vítězná strana původně navrhovala na post starosty, ale on tuto funkci odmítl. Pětičlennou radu dále doplnili Václav Příbyl za OF, Antonín Kotek kandidát za ČSZ a František Martínek za ČSL. Neúspěšně kandidovali dva budoucí starostové obce – Jiří Šanda za OF a Jiří Jelínek za ČSS.

V tomto volebním období byla dokončena stavba nákupního střediska na náměstí, provedla se rekonstrukce veřejného osvětlení, vybudována byla skládka odpadu u cihelny, dokončena byla stavba hasičské zbrojnice, vytvořena byla část kanalizace v lokalitě Na podolí - pro nové rodinné domky a mateřskou školu. Dále byly opraveny budovy kostela a základní školy atd. (NN č. 10, 2006)

5.2 Volební období 1994 - 1998

Volby do obecního zastupitelstva proběhly ve dnech 18. a 19. listopadu 1994 v tělocvičně ZŠ Načeradec. K volbám dorazilo 72,64 % zapsaných voličů. Do zastupitelstva obce bylo zvoleno 13 mužů a dvě ženy (www.volby.cz).

Tabulka č. 13: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 1994

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
ODS	22,64	9	3
ČSS	13,57	8	2
KDU-ČSL	24,40	11	4
ZS	14,74	8	2
SZ	1,74	1	0
LSNS	22,91	15	4
Celkem	100	52	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Kandidátní listiny předložilo šest volebních stran. Plnou kandidátní listinu sestavila pouze LSNS. Volebního klání se celkem účastnilo 52 kandidátů. Vítězem voleb se stala KDU-ČSL, která získala čtyři mandáty, na druhém místě skončila LSNS, která rovněž získala čtyři mandáty. ODS získala tři mandáty, ZS a ČSS získaly po dvou mandátech. Jediná SZ mandát nezískala.

Žádné ze zvolených stran se nepodařilo získat nadpoloviční většinu mandátů v zastupitelstvu obce. Při vytváření koalice se jako nejpravděpodobnější jeví spojení dvou vítězných stran: KDU-ČSL a LSNS. Tato koalice by získala nadpoloviční většinu osmi hlasů a spojovala by pouze dva členy. V jiném případě muselo dojít ke spojení minimálně tří stran, které mohlo způsobit větší rozpory mezi stranami např. kvůli pozicím v radě atd.

Na ustanovujícím zasedání zastupitelstva, byl v tajné volbě zvolen starostou obce jediný navržený kandidát na tuto funkci - pan Jiří Šanda, bezpartijní zastupitel za ODS¹. Místostarostou byl zvolen Antonín Kotek, kandidát za ZS, který v zastupitelstvu působil již v minulém období. V radě obce dále zasedli Zdeněk Šteker za ODS, a František Martínek za KDU-ČSL a Jiří Vorlíček za KDU-ČSL. Podle obsazení rady obce, byla vytvořena koalice mezi ODS, KDU-ČSL a ZS. Dohromady tyto strany disponovaly devíti hlasy v zastupitelstvu. Podle Balíka (2009), se tak jednalo o minimální vítěznou ideově propojenou koalici, zejména kvůli spojení ODS a KDU-ČSL. Tato koalice pravděpodobně vznikla kvůli obdobným volebním programům a podobnému pohledu na rozvoj obce.

¹ Do zastupitelstva obce byli zvoleni také dva budoucí starostové obce – Ing. Jiří Jelínek a Jana Rozkošná, oba bezpartijní kandidáti za LSNS.

Ve volebních programech se objevila kritika stávajícího vedení obce od zástupců volebních stran LSNS a SZ. Obě strany hodnotily předchozí volební období jako neúspěšné. Kritika se vztahovala především na hospodaření obce nebo na nevyužití vybudovaného obchodního střediska. Dá se předpokládat, že právě tohle bylo jedním z důvodů nevytvoření minimální vítězné koalice mezi KDU-ČSL a LSNS. V ostatních programech volebních stran se objevilo několik shodných bodů, které se v předchozím volebním období nepodařilo realizovat. Jednalo se zejména o problémy poukazující na zhoršenou dostupnost pitné vody a její kvalitu, problémy s vypouštěním odpadních vod do potoka Brodec, nebo problémy s divokými skládkami. Dále se mělo zajistit třídění odpadu, podporovat podnikání v obci, zajistit základní vzdělání občanům, zlepšit sociální služby nebo vybudovat čističku odpadních vod, novou čekárnu na autobus, zachovat nezbytnou dopravní síť, zajistit pojmenování ulic nebo podporovat rozvoj kultury v obci.

Během čtyřletého volebního období se podařilo uskutečnit mnoho věcí, které si strany ve svých programech vytyčily, ale stále se řešil problém s dostupností a kvalitou vody. Došlo k opravám místních komunikací a chodníků nebo byla postavena nová čekárna na autobus. Finančně náročným projektem, který vzbudil rozpory mezi zastupiteli a občany, byl odkup administrativní budovy bývalého JZD Načeradec za 3,2 mil. Kč v roce 1995. Důvodem koupě bylo přemístění základní školy. Původní budova školy byla v té době již 150 let stará a přestala splňovat hygienické a bezpečnostní podmínky. Vzhledem k tomu, že jedním z hlavních cílů obce vždy bylo zajištění základního vzdělání občanům, udělalo se vše proto, aby toho bylo dosaženo. Obci se nakonec podařilo získat dotaci od Ministerstva financí ve výši 26 mil. Kč a sama se podílela částkou 4,6 mil. Kč. Nová základní škola byla otevřena 26. 8. 1998, kdy její součástí bylo devět tříd a šest speciálních učeben. Součástí areálu školy byla nová tělocvična a jídelna. V areálu školy také začali ordinovat lékaři a přemístila se sem pobočka české pošty. Naopak se nepodařilo realizovat zamýšlenou výstavbu čističky odpadních vod, která byla v plánu již minulé volební období. Stavba měla zajištěnou projektovou dokumentaci, ale kvůli finanční náročnosti byla prozatím odložena (NN, ročníky 1994 - 1998).

5.3 Volební období 1998 - 2002

Volby do obecního zastupitelstva proběhly ve dnech 13. a 14. listopadu 1998 v jídelně nové ZŠ Načeradec. Volební účast klesla oproti minulému volebnímu období na 66,18 %. V zastupitelstvu zasedlo 10 mužů a pět žen (www.volby.cz).

Tabulka č. 14: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 1998

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
KDU-ČSL	27,87	13	4
SNK- „Náš život“	47,37	15	7
SNK-„Českomoravská unie středu“	17,43	15	3
ODS	7,33	8	1
Celkem	100	51	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz, NN č. 11, 1998.

Kandidátní listiny předložily pouze čtyři volební strany. Poprvé se voleb do zastupitelstva účastnila sdružení nezávislých kandidátů. Kandidátní listiny předložila hned dvě sdružení: SNK-„Náš život“ a SNK-„Českomoravská unie středu“. SNK-„ČMUS“ vzniklo sloučením ZS a LSNS. Jednalo se sice o politickou stranou, která se ale v době voleb nacházela v likvidaci, proto kandidovala jako sdružení nezávislých kandidátů (NN č. 10, 1998). Obě z uvedených SNK sestavila plnou kandidátní listinu. Nejméně zaplněnou kandidátní listinu přeložila ODS, za kterou kandidovalo pouze osm kandidátů. Celkem bylo zapsáno 51 kandidátů. Vítězem voleb se stalo SNK-„Náš život“, které získalo sedm mandátů. Následovala KDU-ČSL, se čtyřmi mandáty. SNK-„ČMUS“ získalo tři mandáty a ODS pouze jeden mandát.

Tabulka č. 15 ukazuje možné varianty minimálních vítězných koalic v návaznosti na klasickou teorii koalic podle Balíka (2009).

Tabulka č. 15: Varianty minimálních vítězných koalic (1998 - 2002)

Strana	KDU-ČSL	„Náš život“	„ČMUS“	ODS	Celkem mandátů	Počet členů koalice
Varianta						
A		7		1	8	2
B	4		3	1	8	3
C		7	3		10	2
D	4	7			11	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka zohledňuje počet získaných mandátů postačujících k nadpoloviční většině a počet členů možné minimální vítězné koalice, který může mít podstatný vliv na povolebním vyjednávání a fungování dané koalice.

Stejně jako v předchozích volebních obdobích, žádná ze stran nezískala nadpoloviční většinu mandátů. Při vytváření minimální vítězné koalice mělo značnou výhodu SNK-„Náš život“, protože disponovalo sedmi mandáty v zastupitelstvu obce a mohlo se spojit s kýmkoliv, aby vytvořilo minimální vítěznou koalici (varianty A, C, D). Naopak do opozice se mohlo dostat v případě spojení všech ostatních volebních stran (varianta B), kdy by došlo ke spojení tří stran. Největší jistotou bylo spojení s KDU-ČSL (varianta D), protože pak by koalice měla 11 mandátů a spojovala by pouze dva členy.

Starostou obce se stal jediný navržený kandidát pan Jiří Šanda, lídr kandidátky SNK-„Náš život“. Místostarostou byl zvolen Zdeněk Boháček, kandidující rovněž za SNK-„Náš život“. Radu dále doplnili Ing. Jiří Jelínek, tentokrát bezpartijně kandidující za KDU-ČSL, Jiří Vorlíček, opět kandidující za KDU-ČSL a Zdeněk Šteker, kandidující za SNK-„Náš život“. Složení rady obce naznačuje, že byla vytvořena minimální vítězná koalice mezi zastupiteli za SNK-„Náš život“ a KDU-ČSL (varianta D). Tato koalice byla složena z nejmenšího možného počtu členů a dá se předpokládat, že se jednalo o minimální vítěznou ideově propojenou koalici, protože SNK jsou vnímány jako středové subjekty a podle Balíka (2009), zde není velká vzdálenost mezi stranickými prvky. Místo v zastupitelstvu obce obhájilo celkem devět zastupitelů z minulého volebního období.

Volební strany ve svých programech připomínaly potřebu dokončení rozdělaných projektů, zejména pokračovat v opravách místních komunikací nebo kulturních památek nejen v Načeradci, ale i v ostatních spádových obcích. Dále udržet autobusová spojení se sousedními obcemi, zavést inženýrské sítě k novým parcelám směrem na Horní Lhotu, zajistit plynulý chod nové základní školy, nadále pokračovat ve zlepšování dostupnosti pitné vody, podporovat kulturní život v obci a činnost spolků nebo účelně využívat finanční prostředky pro rozvoj obce. Zároveň se pokračovalo s přípravami projektů, které zatím nebyly realizovány např. čistička odpadních vod nebo revitalizace potoka Brodec.

Během tohoto volebního období se skutečně podařilo opravit např. kapličku ve Vračkovicích, rekonstruovat 13 kaplíček Křížové cesty v Načeradci a další kulturní památky obce. Povedlo se vybudovat inženýrské sítě k novým parcelám tj. kanalizace, vodovodní přípojky atd. Opraveny byly komunikace ve Zdiměřicích, Novotinkách nebo Dolní Lhotě a zajištěny byly další opravy místních komunikací. Podporovány byly také spolky např. koupě hasičského auta za 300 tis. Kč a další (NN, ročníky 1998 - 2006).

5.4 Volební období 2002 - 2006

V roce 2002 se volby do zastupitelstev obcí uskutečnily ve dnech 1. a 2. listopadu. Místem konání voleb se opět stala jídelna ZŠ Načeradec. Volební účast opět klesla, tentokrát přišlo volit 63,59 % zapsaných voličů. Do zastupitelstva obce bylo zvoleno 11 mužů a čtyři ženy (www.volby.cz).

Tabulka č. 16: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2002

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
SNK-„Náš život“	40,81	15	7
KDU-ČSL	26,15	15	4
SNK-„Blaník“	10,77	10	1
KSČM	2,21	1	0
SNK- SN	20,7	15	3
Celkem	100	56	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Volebního klání se účastnilo pět volebních stran. Neúplnou kandidátní listinu sestavilo jen nové SNK-„Blaník“, které předložilo kandidátní listinu s deseti kandidáty a KSČM, za kterou kandidoval pouze bývalý starosta Jaroslav Kout. Voleb se celkem účastnilo 56 kandidátů. Vítězem se opět stalo SNK-„Náš život“, které získalo sedm mandátů. Druhá skončila KDU-ČSL, která stejně jako v předešlém volebním období, získala čtyři mandáty. Nově kandidující SNK-Sdružení nezávislých získalo tři mandáty, SNK-„Blaník“ získalo pouze jeden mandát. KSČM mandát nezískala.

Tabulka č. 17: Varianty minimálních vítězných koalic (2002 - 2006)

Strana						
Varianta	„Náš život“	KDU-ČSL	„Blaník“	SN	Celkem mandátů	Počet členů koalice
A	7		1		8	2
B		4	1	3	8	3
C	7			3	10	2
D	7	4			11	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Podle údajů v tabulce č. 17, se opakovala stejná situace jako v minulém volebním období. Značnou výhodou opět disponovalo SNK-„Náš život“, které se mohlo spojit s kýmkoliv, aby vytvořilo alespoň minimální vítěznou koalici (varianty A, C, D), kterou by tvořili dva členové koalice. Zároveň se mohlo dostat do opozice, pokud by byla vytvořena varianta B, kde by se spojili tři členové, což ale bylo komplikovanější a málo pravděpodobné. Vzhledem k tomu, že bylo do zastupitelstva obce zvoleno celkem deset zastupitelů z předchozího volebního období, se jako nejpravděpodobnější variantou opět jevílo spojení s KDU-ČSL, čemuž následně odpovídalo složení „staronové“ rady obce. Jediným navrženým kandidátem na starostu obce byl Jiří Šanda, lídr kandidátky SNK-„Náš život“, který byl v tajném hlasování potřeťí zvolen starostou. Místostarostou se opět stal Zdeněk Boháček za SNK- „Náš život“. Žádné změny neproběhly ani na ostatních pozicích rady obce. Své posty obhájili Ing. Jiří Jelínek, Jiří Vorlíček a Zdeněk Šteker, kandidující za stejné volební strany, jako v předchozím volebním období.

Ve volebních programech SNK-„Náš život“ a KDU-ČSL se shodně objevovala snaha o dokončení Domu s pečovatelskou službou v areálu mateřské školky za 14 mil. Kč. Dále bylo v plánu po několika letech dokončit revitalizaci potoka Brodec v Načeradci, nejen kvůli oživení flory a fauny v obci nebo vybudovat rybník „Obecní“ za 7,5 mil. Kč. Dále pokračovat v opravách památek, komunikací nebo údržbě budov v Načeradci a ostatních spádových obcí. Podporovat chod základní a mateřské školy, činnost spolků, vytvářet nová pracovní místa, vyřešit trvalý problém s černými skládkami nebo snažit se sledovat dotační tituly a získávat finanční prostředky na další rozvoj obce. V neposlední řadě se připravit na možnou stavbu čističky a kanalizace nebo plynofikace v Načeradci.

V roce 2003 byla získána dotace od Ministerstva životního prostředí na revitalizaci potoka Brodec a vybudování vodní nádrže „Obecní“ za 4,6 mil. Kč. Stavby byly dokončeny v roce 2004. Načeradec byl zařazen do městské památkové zóny podle vyhlášky 108/2003 Sb., což pro občany znamenalo, že ke stavebnímu povolení bylo nutné vyjádření Odboru kultury MěÚ Vlašim. Dodnes je tento krok zastupitelstvu vyčítán, přestože zastupitelé se zařazením do památkové zóny nesouhlasili. V roce 2004 začala rozsáhlá úprava načeradského hřiště, kde byly následně vybudovány sportoviště na plážový volejbal nebo asfaltový kurt. Byl vybudován Dům s pečovatelskou službou a pokračovalo se v přípravách na vybudování čističky a kanalizace odpadních vod v Načeradci (NN, ročníky 2002 - 2006).

5.5 Volební období 2006 - 2010

Volby do zastupitelstev obcí proběhly ve dnech 20. a 21. listopadu 2006. Stejně jako v předchozích letech, se místem konání voleb v Načeradci stala jídelna ZŠ Načeradec. Volební účast se vyšplhala na 58,92 %. V zastupitelstvu obce zasedlo 12 mužů a tři ženy (www.volby.cz).

Tabulka č. 18: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2006

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
ČSSD	12,68	15	2
KDU-ČSL	21,98	15	3
ODS	11,85	15	2
SNK-„Náš život“	42,39	15	7
SNK-Sdružení nezávislých	11,10	15	1
Celkem	100	75	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Kandidátní listiny předložilo pět volebních stran. Poprvé byly všechny kandidátní listiny zcela zaplněné a volebního klání se zúčastnilo 75 kandidátů. Vítězem voleb se opět stalo SNK-„Náš život“, které opět získalo sedm mandátů. KDU-ČSL získala tři mandáty. Nově kandidující ČSSD získala dva mandáty, stejně jako ODS. SNK-Sdružení nezávislých získalo jeden mandát. Tyto tři strany také vystupovaly jako předvolební koalice.

Tabulka č. 19: Varianty minimálních vítězných koalic (2006 - 2010)

Strana							
Varianta	ČSSD	KDU-ČSL	ODS	„Náš život“	SN	Celkem mandátů	Počet členů koalice
A	2	3	2		1	8	4
B				7	1	8	2
C	2			7		9	2
D			2	7		9	2
E		3		7		10	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 19 ukazuje, že si místa v zastupitelstvu obce rozdělily všechny volební strany. Stejně jako v předchozích volebních obdobích, SNK-„Náš život“ získalo sedm mandátů a mohlo vytvořit minimální vítěznou koalici s každou stranou (varianty B, C, D, E). Koalice s ČSSD, ODS nebo SN však byla málo pravděpodobná, zejména kvůli vzájemné provázanosti těchto stran a nepříznivým vztahům, které panovaly mezi jejich vedením a vedením SNK-„Náš život“. Nejpravděpodobnější variantou byla opětovná spolupráce se zastupiteli za KDU-ČSL (varianta E), která zajišťovala také dostatečný počet hlasů. Rada obce byla opět složena ze zástupců KDU-ČSL a SNK-„Náš život“. Starostou se po dvanácti letech nestal Jiří Šanda, ale novým starostou byl zvolen Ing. Jiří Jelínek, bezpartijní kandidát za KDU-ČSL. Místostarostou byl zvolen bývalý starosta Jiří Šanda. Radu obce dotvořili zastupitelé za SNK-„Náš život“. Byl to nově zvolený zastupitel Ladislav Bráza, dále Zdeněk Šteker a Ing. Blanka Krejčová, oba dlouhodobě působící v zastupitelstvu obce. Do opozice se dostali zastupitelé zvolení za ČSSD, ODS a SNK-Sdružení nezávislých.

Volební programy KDU-ČSL a SNK-„Náš život“ navazovaly na programy z minulých let. Hlavní pozornost se věnovala přípravám na stavbu čističky odpadních vod a kanalizace. Zároveň se pokračovalo v dalších rekonstrukcích, opravách a měnil se územní plán. Obec hospodařila v obecních lesích a nebyla zadlužená. Navíc se jí během let podařilo vytvořit finanční rezervu ve výši 12 mil. Kč, zejména kvůli stavbě čističky. V předvolební kampani starosta Jiří Šanda zhodnotil své působení ve funkci starosty. Úspěchy jeho a ostatních zastupitelů jsou víceméně popsány u každého volebního období. Co se neúspěchů týče, bylo to stále nevyužitě obchodní středisko nebo výdaje související s odkupem administrativní budovy družstva. Starosta se rovněž vyjádřil ke konfliktům mezi zastupiteli. Šlo zejména projevy prostřednictvím nástěnky umístěné na náměstí, kde

své názory reprezentovali někteří členové ODS a Sdružení nezávislých. Důvodem byly dlouhodobě nevyřešené osobní spory, které se přeměnily na kritiku stávajícího vedení obce. Podle slov starosty, tímto docházelo k poskytování nesprávných údajů nebo zkreslených informací občanům, které se vztahovaly nejenom k výstavbě čističky a kanalizace (NN, č. 10, 2006). Také v rozhovorech byl tento fakt často zmiňován a díky tomu nebylo toto volební období dobře vnímáno.

V tomto volebním období se pokračovalo s výstavbou čističky a kanalizace, dále došlo k výstavbě dětského hřiště v Horní Lhotě. Rekonstruovaly se budovy hasičských zbrojnic v ostatních spádových obcích. Došlo k nové bytové výstavbě a k zajištění základní technické vybavenosti nových domů. V tomto volebním období např. nebyla schválena změna názvu na Městys Načeradec (NN, ročníky 2006 - 2010).

5.6 Volební období 2010 - 2014

Volby do zastupitelstev obcí se uskutečnily 15. a 16. října 2010. Voliči odevzdávali své hlasy v jídelně ZŠ Načeradec, kde se voleb účastnilo 57,28 % zapsaných voličů. Do zastupitelstva obce bylo zvoleno deset mužů a pět žen (www.volby.cz).

Tabulka č. 20: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2010

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
KDU-ČSL	20,00	15	3
SNK-„Náš život“	28,69	15	4
ODS	12,58	15	2
ČSSD	13,87	15	2
„Starostové a nezávislí“	17,36	15	3
Sdružení nezávislých	7,49	15	1
Celkem	100	90	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Kandidátní listiny předložilo šest volebních stran a celkem bylo zapsáno 90 kandidátů. Nově se volebního klání v Načeradci účastnilo hnutí „Starostové a nezávislí“, v čele s tehdejší starostou Ing. Jiřím Jelínkem. Dalším nováčkem bylo Sdružení nezávislých. Podle poskytnutých rozhovorů se mělo jednat o „záložní“ kandidátku ODS. Obě kandidátní listiny měly být sestaveny Ing. Petrem Postřihačem (bezpartijní kandidát za ODS). Cílem tohoto kroku mělo být získání velkého počtu lidí proti p. Šandovi, čímž by také došlo k omezení vlivu SNK-„Náš život“. ODS, ČSSD a Sdružení nezávislých zároveň

vytvořily předvolební koalici. V samotných volbách nejvíce mandátů obdrželo SNK-„Náš život“, ale získalo pouze čtyři mandáty. KDU-ČSL a hnutí „Starostové a nezávislí“ získali shodně po třech mandátech. ODS a ČSSD obdržely mandáty dva a Sdružení nezávislých získalo jeden mandát.

Bývalý starosta a místostarosta Jiří Šanda, který tradičně kandidoval za SNK-„Náš život“, zvolen nebyl. Zajímavostí je, že i když kandidoval s pořadovým číslem sedm, získal dostatečný počet hlasů, který by mu na jiné kandidátní listině zastupitelský post zajistil. Stejná situace panovala například u bývalého místostarosty a zastupitele Zdeňka Štekera, který stejně jako Jiří Šanda, kandidoval za SNK-„Náš život“.

Na ustanovujícím zasedání zastupitelstva se o starostovi obce rozhodovalo mezi Ing. Jiří Jelínkem a Janou Rozkošnou, která v zastupitelstvu působila řadu let a v samotných volbách obdržela nejvíce hlasů ze všech kandidátů. Podle údajů poskytnutých v rozhovorech, měl být starostou obce znovu zvolen pan Jelínek, ale v tajném hlasování byla starostkou obce nakonec zvolena Jana Rozkošná. V rozhovoru uvedla, že získat post starostky nebylo jejím cílem, a ještě týden před konáním ustanovujícího zastupitelstva o své „nominaci“ nevěděla. „*V té době bylo dost zastupitelů, kteří neměli zájem na tom, aby ve funkci pokračoval pan Jelínek, takže se jednalo, jednalo, až se to takhle udělalo*“ (rozhovor s bývalou zastupitelkou). Místostarostou byla zvolena také žena, Ing. Blanka Krejčová (SNK-„Náš život“), která v zastupitelstvu obce působila rovněž řadu let. Bylo to poprvé v historii obce, kdy na radnici zavládly ženy. Celkem osm zastupitelů působilo v zastupitelstvu obce již v předchozím volebním období.

Tabulka č. 21 zobrazuje, že pro vytvoření minimální vítězné koalice bylo nutné spojení alespoň tří stran, aby strany disponovaly těsnou nadpoloviční většinou. Tato situace nebyla ideální, protože tím se mohlo výrazně zkomplikovat povolební vyjednávání a celková spolupráce mezi zastupiteli. Variant minimálních vítězných koalic bylo velké množství. Jako nejpravděpodobnější se jevila koalice mezi stranami, které získaly těsnou nadpoloviční většinu a tvořily ji pouze tři strany (varianty A, B, C, D, E). Z hlediska počtu mandátů, se jako výhodnější zdály minimální vítězné koalice mezi stranami, které disponovaly větším počtem mandátů a tvořily je pouze tři strany (varianty H, CH, I, J, K).

Tabulka č. 21: Varianty minimálních vítězných koalic (2010 - 2014)

Strana Varianta	KDU- ČSL	„Náš život“	ODS	ČSSD	„Starostové a nezávislí“	SN	Celkem mandátů	Počet členů koalice
A	3	4				1	8	3
B		4			3	1	8	3
C		4	2	2			8	3
D	3		2		3		8	3
E	3			2	3		8	3
F	3		2	2		1	8	4
G			2	2	3	1	8	4
H	3	4	2				9	3
CH	3	4		2			9	3
I		4	2		3		9	3
J		4		2	3		9	3
K	3	4			3		10	3

Zdroj: Vlastní zpracování

Rada obce byla nakonec složená ze zástupců za KDU-ČSL, ODS a SNK-„Náš život“. Byli to Ing. Petr Postřihač, kandidát za ODS, Ing. Karel Svoboda, kandidující za SNK- „Náš život“ a Antonín Hlinský, kandidující za KDU-ČSL. Nastala tedy varianta H a koalice disponovala devíti hlasy v zastupitelstvu obce.

5.6.1 Krize v obci, rezignace starostky a místostarostky

Ihned na začátku bylo jasné, že nové zastupitelstvo nastupuje v těžkém období a čeká ho řešení mnoha problémů. Obec totiž procházela značnými změnami. Byla rozdělaná výstavba čističky a kanalizace, a zároveň probíhala oprava vodovodního řádu v obci. Důvodem problémů byl spor mezi zastupiteli, týkající se provozování vodohospodářské infrastruktury obce, zejména provozu kanalizace a čističky odpadních vod v Načeradci. V té době byl provoz čističky zajišťován firmou VHS Benešov, která zajišťovala zkušební provoz čističky a smlouva jí končila v srpnu 2012 (NN č. 2, 2010).

Otázkou bylo, jakým způsobem bude zajišťován další provoz zařízení. Ing. Petr Postřihač prosazoval, aby zařízení čističky provozovala sama obec. Jedním z hlavních argumentů byla rostoucí cena stočného. Starostka sice nevykloučila, že by obec mohla zařízení provozovat za několik let sama, nicméně nyní prosazovala, aby čističku odpadních vod od září 2012 provozovala odborná firma, ne obec Načeradec (NN č. 2, 2010). V rozhovoru uvedla, že obec na tento krok nebyla vůbec připravená, nejenom kvůli

absenci odpovědné osoby, která by provoz zajišťovala. Starostka viděla problém zejména v tom, že obec dostala na stavbu čističky dotaci přes 60 mil. Kč, a tato stavba bude deset let pod drobnohledem Státního fondu životního prostředí. Starostka se obávala toho, že pokud by došlo k sebemenší chybě nebo zanedbání, musela by obec dotaci vracet (z rozhovoru s bývalou zastupitelkou). Zastupitelé obce však považovali argumenty paní starostky za strašení a přehánění.

Na jednání obecního zastupitelstva dne 26. ledna 2012, hlasovali pro návrh starostky čtyři členové zastupitelstva, pro návrh Ing. Petra Postřihače hlasovalo sedm členů zastupitelstva. Hlasování se účastnilo 12 přítomných zastupitelů. Ačkoliv návrh Ing. Petra Postřihače schválen nebyl, starostka a posléze i místostarostka, rezignovaly na své funkce v radě obce (NN, č. 2, 2012). *„V tom si myslím, že jsem selhala, ale dělala jsem všechno proto, abych jim to vysvětlila, ale nenechali si to vysvětlit, a víme proč. Nebo já to vím proč, že tam byl jiný zájem“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou obce). *Ony si teda myslely, že se něco změní, když odstoupí, že je bude někdo přemlouvat, aby se vrátily a tak. Jenomže ta druhá strana čekala na to, až něco takového udělají, no a jak se ukázalo, tak to bylo špatně“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou).

Na zasedání zastupitelstva obce 8. února 2012, byl do funkce starosty jmenován Ing. Jiří Jelínek, který tuto funkci vykonával v předešlém volebním období. Zajímavé bylo, že zastupitelstvo schválilo model dvou místostarostů. Do těchto funkcí byli zvoleni Ing. Petr Postřihač a Josef Křemen, zastupitel za hnutí „Starostové a nezávislí“. Nová rada byla složená ze zastupitelů kandidujících za ODS, Starostové a nezávislí a KDU-ČSL, za kterou v radě působil opět pan Antonín Hlinský a nově Stanislav Vítek (www.naceradec.cz). Model dvou místostarostů si nepamatují ani zdejší pamětníci a zaskočení byli také zastupitelé. *„Nám nebylo vysvětleno proč. Když došlo k novým volbám, bylo na stole rozhodnutí, že se volí starosta a dva místostarostové, my jsme na to koukali s vykulenýma očima. A proč? Nevím dodneška“* (rozhovor se současnou zastupitelkou). *„Nebylo to nezbytné, ale oni by nedostali ty hlasy, které potřebovali, kdyby nebyli dva, takže se rozdělili“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou). Takto sestavená koalice disponovala osmi hlasy v zastupitelstvu obce (varianta D). Bez účasti v radě obce, byla tato koalice podpořena zastupiteli za ČSSD. Za této situace bylo SNK-„Náš život“ přemístěno do opozice.

Nové vedení schválilo zabezpečení provozu vodohospodářské infrastruktury obce Načeradec ve své působnosti, po ukončení zkušebního provozu ČOV Načeradec. Dne 15. 3. 2012 byla založena společnost Načeradské služby s.r.o. Jejich výhradním vlastníkem se stala obec Načeradec a provozují ČOV a vodovod v Načeradci a Horní Lhotě. V tomto volebním období bylo zažádáno o titul městys, který byl převzat na jaře roku 2013. Zajímavostí je, že v předchozím volebním období změna názvu schválena nebyla, což bylo v rozhovorech připisováno činnosti opozice. Došlo k dokončení pojmenování ulic v obci, které se objevovalo ve volebních programech v roce 1994. Rekonstruovány byly umývárny a WC v mateřské školce nebo bylo provedeno zateplení základní školy a hasičské zbrojnice v Načeradci. Finančně a hmotně byly podporovány také spolky (NN č. 9, 2014). Rekonstruována byla budova bývalé školy v Daměnicích, ale názory na tento projekt jsou spíše smíšené, jelikož se jedná o budovu s minimálním využitím a podle místních byla rekonstrukce příliš nákladná. Jiní si zase výsledku velmi cení, zejména kvůli tomu, že to bylo uděláno pro občany Daměnic. Nicméně všechny tyto stavby byly spolufinancovány pomocí nejrůznějších dotačních titulů. Koncem roku 2013 se začalo s novostavbou kabin na hřišti v Načeradci. Stavba byla postavena bez dotace za obecní peníze. Tento krok byl v rozhovorech často kritizován. Stavba byla označována jako „megalomanský“ projekt, který mohl být poloviční nebo postaven z dotačních titulů. Navíc tento projekt slouží pouze určité skupině lidí, je minimálně využíván a vynaložené finanční prostředky měly být investovány např. do opravy chodníků po stavbě kanalizace nebo do nevyužitého obchodního střediska. Kladná hodnocení této stavby se vztahovala zejména k využití při akcích pořádanými místními spolky. Na konci roku 2014, se kvůli prohosподаřeným finančním prostředkům a souběhu třech nákladných projektů, rozhodlo nové vedení pro úvěr od banky.

5.7 Volby 2014

Zatím poslední komunální volby proběhly ve dnech 10. a 11. října 2014. Kvůli rekonstrukci ZŠ Načeradec, se místem konání voleb stal Úřad městysu Načeradec. K volbám se dostavilo 57,18 % zapsaných voličů a zvoleno bylo deset mužů a pět žen (www.volby.cz).

Tabulka č. 22: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2014

Kandidátní listina	Hlasy v %	Počet kandidátů	Počet mandátů
Starostové a nezávislí	16,56	15	2
SNK- „Náš život“	42,20	15	7
ČSSD	10,45	15	1
KDU-ČSL	18,47	15	3
Sdružení nezávislých	12,31	15	2
Celkem	100	75	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Kandidátní listiny předložilo pět volebních stran a volebního klání se účastnilo 75 kandidátů. Vítězem voleb se opět stalo SNK-„Náš život“, které získalo sedm mandátů, následováno KDU-ČSL, které získalo tři mandáty. Starostové a nezávislí, v čele s tehdejší starostou Ing. Jiřím Jelínkem, získali dva mandáty. Sdružení nezávislých, vedené místostarostou Ing. Petrem Postřihačem, získalo rovněž dva mandáty. Jeden mandát připadl kandidátovi za ČSSD. Tentokrát v zastupitelstvu obce převládá počet lidí, kteří nemají s komunální politikou mnoho zkušeností. Pouze pět zastupitelů bylo zvoleno v již předchozím volebním období. Tento jev byl v rozhovorech vysvětlován tím, že lidé chtěli změnu a dávali tak najevo svoji nespokojenost s bývalým vedením obce.

Tabulka č. 23 zobrazuje, že stejně jako ve volebních obdobích 1998 - 2006, získalo SNK-„Náš život“ sedm mandátů a mělo šanci vytvořit minimální vítěznou koalici se všemi volebními stranami (varianty A, C, D, E), kterou by tvořily pouze dvě strany. V menšině by se nacházelo, pokud by nastala situace B, a spojily se všechny ostatní volební strany. Tato varianta byla velmi málo pravděpodobná, protože spojení čtyř volebních stran v sobě neslo úskalí možných sporů o rozložení sil v radě obce a celkové spolupráci. Jelikož bylo snahou zabránit návratu do vedení obce zastupitelům z řad Sdružení nezávislých nebo Starostové a nezávislí, největší jistotu opět představovalo spojení s KDU-ČSL (varianta E), ve které by členové disponovali deseti mandáty.

Tabulka č. 23: Varianty minimálních vítězných koalic (2014)

Strana	Starostové a nezávislí	„Náš život“	ČSSD	KDU-ČSL	SN	Celkem mandátů	Počet členů koalice
Varianta							
A		7	1			8	2
B	2		1	3	2	8	4
C	2	7				9	2
D		7			2	9	2
E		7		3		10	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Na ustanovujícím zasedání zastupitelstva byl na pozici starosty za vítěznou stranu navržen Mgr. Miroslav Vondrák. Zastupitelé za Starostové a nezávislí navrhli na pozici starosty Ing. Jiřího Jelínka. Ing. Petr Postřiháč (Sdružení nezávislých) navrhl Ing. Karla Svobodu, lídra kandidátky SNK-„Náš život“, který ve volbách získal nejvíce hlasů. Starostou byl s devíti hlasy zvolen Mgr. Miroslav Vondrák, který nikdy předtím zastupitelskou funkci nevykonával. Zajímavostí je, že přestože na kandidátní listině kandidoval s pořadovým číslem tři, nebylo jeho cílem stát se starostou. Výsledná volba byla pro mnohé obyvatele velkým překvapením, ale byla přijata poměrně kladně, což reflektovalo nutnost změny ve vedení obce, která se projevila také na ostatních pozicích v radě obce. Místostarostkou obce byla zvolena Petra Bartoníčková, taktéž kandidátka za SNK-„Náš život“, která funkci zastupitelky obce vykonávala již v předchozím volebním období. Dále v radě obce zasedli dva noví zastupitelé: Ing. Lukáš Vítek (z Daměnic), kandidát za KDU-ČSL nebo Ing. Lukáš Vítek (z Načeradce), dále zkušený Ing. Karel Svoboda, oba kandidáti za SNK-„Náš život“. Složení rady obce odpovídá variantě E, viz tabulka č. 23. Podle poskytnutých informací, byla tato koalice vytvořena především na základě podobných volebních programů, ale zmíněna byla také potřeba změny ve vedení obce.

Ve volebních programech se strany zaměřily na dokončení již rozpracovaných projektů. Společným cílem volebních stran byla snaha započít s rekonstrukcí bývalé školy v Horní Lhotě nebo stále zlepšovat kvalitu a dostupnost pitné vody. Zmíněn byl problém s památkovými zónami, který již několik let komplikuje životy některým obyvatelům Načeradce. Do programů stran se opět vrátil problém s nevyužitým obchodním střediskem.

V současné době obec splácí úvěr, postupně se jí vrací finanční prostředky a snaží se pokračovat v rozdělaných projektech. Po zkušenostech s minulým vedením obce, patří mezi hlavní cíle „nové vlády“ zajištění větší informovanosti občanům Načeradce a spádových obcí, zejména o stavu finančních prostředků obce.

5.8 Hlavní politické osobnosti

Načeradec patří mezi tradiční venkovské obce. V těchto obcích se lidé navzájem velmi dobře znají a velkou roli hrají mezilidské vztahy mezi místními obyvateli. Zastupitelé obce jsou rovněž občané dané obce, ale jsou to oni, kdo svým rozhodnutím může výrazně ovlivnit vývoj života v obci. Nesou především morální odpovědnost za svá rozhodnutí a místní obyvatelé si činy svých spoluobčanů velmi dobře pamatují.

Podle informací poskytnutých v rozhovorech, by zastupitel obce měl být člověk nestranný, neúplatný, měl by držet slovo, a především myslet na zájmy obce. Starosta by měl být také diplomat, který dokáže s lidmi jednat, protože se na této pozici nikdy nemůžete zavděčit všem občanům. *„Být starostou neznamena nechat za sebou postavený pomník“* (rozhovor se současným zastupitelem obce). Během let se v Načeradci vystříдалo mnoho zajímavých osobností, které svým působením na radnici výrazně proměnily tvář Načeradce. Výčet některých úspěchů nebo neúspěchů, byl uveden v kapitole týkající se komunálních voleb v Načeradci. Následující řádky jsou poskládány z informací, které byly poskytnuty během rozhovorů. V rozhovorech bylo zmíněno, že za každým vedením obce byla vidět velká práce a snaha posunout obec dál.

Prvním starostou se stal **Jaroslav Kout ze Slavětína** (KSČM), který byl zvolen ve volebním období 1990 - 1994. Zastupitelé, kteří si jeho funkční období pamatovali, velmi oceňovali jeho práci a spolupráci s ním. Naposledy kandidoval v roce 2002 (KSČM), ale zastupitelské křeslo nezískal. Dalším starostou byl pan **Jiří Šanda z Načeradce**, který působil v zastupitelstvu obce v letech 1994 - 2010. V roce 1994 byl zastupitelem za ODS, následně zformoval SNK-„Náš život“, jehož cílem byla snaha promluvit do dění v obci. Ve funkci starosty obce působil v letech 1994 – 2006, následně zastával pozici místostarosty obce ve volebním období 2006 - 2010. Oceňován byl za výstavbu nové základní školy, za kterou jsou mu místní lidé dodnes velmi vděční. Dále za přípravu stavby čističky a kanalizace nebo za úpravu hřiště v Načeradci. Vytýkáno mu bylo to, že „šetřil“ a nechtěl

příliš přispívat na spolkový život v obci. Nicméně i za tuto vlastnost si ho mnoho lidí váží, protože díky těmto „opatřením“ obec nastrádala peníze a mohla se finančně podílet na svých projektech. Ve volebních obdobích 2006 - 2010 a 2012 - 2014, byl starostou obce **Ing. Jiří Jelínek z Horní Lhoty**, který působí v zastupitelstvu obce od roku 1994, kdy kandidoval za LSNS, následně kandidoval za KDU-ČSL. Poslední dvě volební období byl lídrem kandidátky Starostové a nezávislí. Během jeho funkčního období byla zahájena stavba čističky a kanalizace nebo připraveny stavební pozemky ve směru na Horní Lhotu. Kritizován byl třeba za to, že nezajistil téměř nic pro Horní Lhotu nebo za události ve volebním období 2012 - 2014.² Jedinou ženou, která zatím vykonávala funkci starosty, byla **Jana Rozkošná z Načeradce**. Bývalá ředitelka Základní školy Načeradec působila v zastupitelstvu obce od roku 1994, kdy kandidovala za LSNS. Následně byla vždy na kandidátce SNK-„Náš život“. Cílem její kandidatury bylo zejména prosazování zájmů školy. Za jejího působení ve funkci se bez úvěru dokončila stavba čističky a kanalizace, zároveň se povedlo poměrně rychle napojit většinu obyvatelstva na novou kanalizaci. Vytýkáno jí bylo rozhodnutí rezignovat na funkci starostky. Současným starostou je **Mgr. Miroslav Vondrák z Načeradce**, původně pražský chalupář, kterému se v obci tak zalíbilo, že se rozhodl aktivně se zapojit do současného dění v obci. V posledních komunálních volbách kandidoval za SNK-„Náš život“.

Mezi další zajímavé osobnosti místního politického života lze zařadit **Ing. Blanku Krejčovou z Načeradce** (LSNS, SNK-„Blaník“ nebo SNK-„Náš život“), která zastupitelskou funkci vykonávala od roku 1994 a místostarostkou obce byla v letech 2010 až 2012. **Zdeněk Šteker z Načeradce** (OF, ODS, SNK-„Náš život“), který zastával funkci místostarosty ve volebním období 1990 - 1994, následně působil v radě obce do roku 2010. Oba zastupitelé kandidovali naposledy v roce 2010. Dále také **Zdeněk Boháček z Načeradce** (SNK-„Náš život“), který byl v letech 1998 - 2006 místostarostou obce. Mezi současné osobnosti jistě patří bývalý místostarosta **Ing. Petr Postřihač z Načeradce** (ODS, Sdružení nezávislých), který působí v zastupitelstvu obce od roku 2006 nebo současná místostarostka **Petra Bartoníčková z Načeradce** (SNK-„Náš život“), která poprvé kandidovala ve volebním období 2010 - 2014.

² V rozhovorech bylo často naznačeno, že toto volební období patřilo spíše Ing. Petru Postřihači, kvůli jeho vlivu a roli v důležitých událostech, které byly uvedeny v přehledu daného volebního období.

6 Shrnutí

6.1 Fenomén nezávislosti v Načeradci

Podle teorie Petra Jüptnera (2006), patří Načeradec mezi malé obce. V těchto obcích se podle Čmejrků (2008), setkáváme s neúplným politickým spektrem. Obdobně je tomu v Načeradci, kde se volebního klání účastní nejen politické strany, ale také sdružení nezávislých kandidátů. Z analýzy volebních období vyplývá, že politický život v Načeradci prošel značnou proměnou. Charakteristickým rysem sledovaných období je kandidatura nejméně čtyř volebních stran a převažující podíl kandidátů bez politické příslušnosti.

Na počátku devadesátých let se voleb do zastupitelstva obce účastnily pouze politické strany, které zde měly také stabilnější členskou základnu (např. OF). V komunálních volbách v roce 1994 sice ještě kandidovaly pouze registrované politické strany, nicméně necelých 60 % zapsaných kandidátů již bylo bez politické příslušnosti. Nárůst počtu kandidátů BEZPP je možno sledovat zejména od voleb v roce 1998, kdy se volebního klání poprvé účastnila sdružení nezávislých kandidátů.

Tabulka č. 24 zobrazuje počet kandidátů BEZPP a počet kandidátů s politickou příslušností, ze které je patrný také rostoucí počet nezávislých v zastupitelstvu obce.

Tabulka č. 24: Kandidáti a zastupitelé podle politické příslušnosti

Rok	Volební strany	počet kandidátů	BEZPP	politická příslušnost	počet zastupitelů	BEZPP	politická příslušnost
1994	6	52	30	22	15	7	8
1998	4	51	35	16	15	12	3
2002	5	56	50	6	15	14	1
2006	5	75	69	6	15	15	0
2010	6	90	83	7	15	15	0
2014	5	75	71	4	15	14	1

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Tabulka č. 25 zobrazuje procentuálně vyjádřenou převahu kandidátů BEZPP a její následný odraz na složení zastupitelstva obce.

Tabulka č. 25: Podíl kandidátů a zastupitelů BEZPP

Rok	Počet kandidátů	z toho BEZPP	Počet zastupitelů	z toho BEZPP
1994	52	57,7 %	15	46,7 %
1998	51	68,6 %	15	80 %
2002	56	89,3 %	15	93,3 %
2006	75	92 %	15	100 %
2010	90	92,2 %	15	100 %
2014	75	94,7 %	15	93,3 %

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Z uvedených tabulek je patrné, že ve volbách v roce 2002 se podíl nezávislých na kandidátních listinách skokově zvýšil a dosahoval téměř 90 %, ačkoliv se počet zapsaných kandidátů výrazně nelišil od předešlých voleb. Důvodem byla kandidatura tří sdružení nezávislých kandidátů. Od roku 2006 předkládají všechny volební strany plně obsazené kandidátní listiny, čímž opět došlo k nárůstu počtu kandidátů BEZPP. Navíc i přes pokles počtu kandidátů v roce 2014, se jejich podíl na kandidátních listinách zvyšuje.

V zatím posledních komunálních volbách kandidovali pouze čtyři straniční kandidáti: dva za KDU-ČSL a dva kandidáti za hnutí Starostové a nezávislí, z nichž jeden kandidát měl stranickou příslušnost k ANO 2011. Podle tabulky č. 25, podíl zvolených zastupitelů BEZPP se zvyšuje od roku 1998, kdy volby poprvé vyhrálo SNK-„Náš život“. Po volbách v roce 2014, je jediným stranickým zastupitelem pouze bývalý starosta Ing. Jiří Jelínek (Starostové a nezávislí).

Všechny tyto skutečnosti svědčí o slabé členské základně místních politických stran, které by bez kandidátů BEZPP nemohly sestavit ani polovinu kandidátní listiny např. kandidátní listina ČSSD je vždy tvořena pouze z „nestraníků“. Tento jev je podle Čmejrků (Bubeníček, Čopík, 2010), častým jevem v menších obcích. Proč tomu tak je, bylo v rozhovorech často dáváno do souvislosti s celkovou negativitou z politické situace v ČR nebo nedůvěrou v politické strany a v jejich představitele na celorepublikové úrovni, nikoliv s nezájmem o politiku.

Podle oslovených zastupitelů, zde nejsou kandidující politické strany vnímány „politicky“ nebo z hlediska politických ideologií, proto stranická příslušnost nehraje roli a pro výkon zastupitelské funkce není nutností. „*Za KDU-ČSL kandidovali lidi, o kterých vím, že třeba nikdy nebyli v kostele, ale byli napsaný na kandidátce KDU, z nějakých důvodů se nechali napsat*“ (rozhovor se současným zastupitelem). Dále také uváděli, že pro místního voliče má daleko větší váhu spíše to, z jaké rodiny kandidát pochází, než k jaké volební straně se hlásí. Z toho vyplývá, že místní politický život je především o lidech a o vztazích mezi nimi, což jsou typické znaky komunální politiky v takto malých obcích.

6.2 Formát stranického systému v obci

Jak již bylo zmíněno výše, politické spektrum v Načeradci tvoří nejen registrované politické subjekty, ale také různá sdružení nezávislých kandidátů. Samostatně kandidující nezávislé kandidáty v Načeradci nenajdeme, protože při daném volebním systému a počtu kandidujících stran, by neměli šanci na úspěch.

Tabulka č. 26: Volební přehled a index plurality

Rok	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Počet kandidátních listin	6	6	4	5	5	6	5
Počet volených zastupitelů	15	15	15	15	15	15	15
Počet kandidátů	58	52	51	56	75	90	75
Kandidáti/zastupitelé (i_p)	3, 9	3,5	3,4	3,7	5	6	5

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Tabulka č. 26 zobrazuje údaje, které jsou nezbytné pro stanovení formátu stranického systému v Načeradci. Podle Bubeníčka (2010), se formát stranického systému nejlépe vyjadřuje indexem plurality. Vzhledem k tomu, že volebního klání v Načeradci se vždy účastní minimálně čtyři volební strany a počet kandidátů vždy převyší počet volených zastupitelů, lze místní systém označit za velmi pluralitní, protože index plurality vždy přesahuje stanovenou hranici ($i_p \geq 2$). V posledních třech volebních obdobích se hodnota indexu plurality ještě zvýšila a důvodem bylo předkládání zcela zaplněných kandidátních listin, kvůli maximalizaci volebního zisku stran.

Z rozhovorů vyplynulo, že hlavní příčinou místního pluralitního systému je střetávání různých zájmů a názorů místních „osobností“, které se za pomoci využití volebního systému snaží prosazovat svoje zájmy ve vedení obce (např. rozhodování o obecních zakázkách). V této souvislosti byla často zmiňovaným jevem kooperace několika volebních stran, kdy jejich kandidátní listiny byly spojovány spřízněností konkrétních osobností. Rozložením sil (společných zájmů) do více kandidátních listin při daném volebním systému znamenalo, že se výrazným způsobem zvyšuje jejich šance na úspěch a zisk mandátu, než kdyby všichni kandidovali za jednu volební stranu. V rozhovorech byla často uváděna spojitost mezi volebními stranami ČSSD, SN nebo ODS, které také několikrát vystupovaly jako předvolební koalice. Na druhé straně bylo zmíněno také to, že daná pluralita není rozhodně špatná, protože jistým způsobem rozkládá zdejší politické prostředí na více protichůdných sil, které zamezují prosazování pouze jednoho zájmu nebo názoru v zastupitelstvu obce.

6.3 Konfliktní linie a spory

Existence různých konfliktních linií nebo nejrozumnějších sporů v obci může výrazným způsobem ovlivnit život v dané obci. V teoretické části je uváděno několik možných variant konfliktů, které mohou vzniknout také v Načeradci. Jednou z nich je možný rozpor mezi centrem a periferiemi. Jak již bylo zmíněno v obecné charakteristice obce, Načeradec se skládá z 11 spádových obcí. V rozhovorech respondenti připustili, že obyvatelé z jiných spádových obcí mohou mít vůči obyvatelům z Načeradce pocit druhořadosti, a to zejména kvůli finančním prostředkům plynoucím do Načeradce. Nicméně shodně uváděli, že si žádného vážného konfliktu vědomi nejsou a tyto pocity jsou mezi obyvateli naprosto normální. Podle odvedené práce zastupitelstva obce v jednotlivých volebních obdobích je jasné, že se na ostatní spádové obce nezapomíná. Důležitá je také aktivita místních obyvatel nebo zvolených zastupitelů za danou obec, čímž se výrazným způsobem může předcházet nejrozumnějším sporům.

V uváděné literatuře jsou dále zmiňovány možné konflikty mezi starousedlíky a chataři, chalupáři nebo nově přistěhovanými obyvateli. Respondenti uvedli, že v Načeradci žijí ve větším počtu starousedlíci. Počet obyvatel se sice zvětšuje, ale nijak výrazným způsobem a nově přistěhovaní obyvatelé se zde příliš neprojevují. Chataři nebo chalupáři jsou přítomni spíše ve spádových obcích, ale o žádné chatařské kolonie se nejedná a jejich

vliv na politický život v obci je minimální, protože zde nemají trvalé bydliště. Respondenti shodně uváděli, že mezi zdejšími obyvateli se nedělají rozdíly, což dokazuje také fakt, že nově zvolený starosta byl donedávna pražský chalupář.

Další spory mohou vzniknout z konfrontace dvou nebo více politických stran. K tomuto typu konfliktu v Načeradci nedochází. Z provedené analýzy volebních výsledků jasně vyplývá, že místní politické strany zde disponují velmi malou členskou základnou a jejich kandidáti jsou většinou BEZPP. Proto lze tento typ konfliktu vyloučit také do budoucna.

Nejrůznější konflikty v obci se mohou vztahovat k projektům obce nebo finančním prostředkům. V rozhovorech bylo uváděno několik projektů, které způsobily značné rozpory mezi zastupiteli a občany např. odkup administrativní budovy bývalého JZD, stavba nové školy, výstavba čističky a kanalizace nebo stavba tribuny. Všechny tyto projekty byly velmi rozsáhlé a obec za ně vydala obrovské finanční částky. Některé z těchto projektů se nakonec setkaly s uznáním místních obyvatel (škola, čistička a kanalizace), ale některé projekty lidé dodnes nechápou (stavba tribuny). Nicméně se nedá tvrdit, že by kvůli těmto projektům vznikaly petice nebo se formovala protestní hnutí. Jako jediné vážnější vyústění těchto sporů, lze označit rezignaci starostky a místostarostky v roce 2012 (spor o provoz ČOV).

Jako určitý stabilní konflikt v obci, se na základě poskytnutých rozhovorů, jeví konflikty mezi jednotlivými politickými osobnostmi v obci. Tyto konflikty jsou dány jednak různými zájmy (osobní nebo veřejné), ale především špatnými mezilidskými vztahy mezi těmito osobnostmi ve vedení obce. Tyto střety se následně mohou odrážet na způsobu vedení obce a ovlivňovat dění na místní politické scéně. V minulosti se jednalo např. o činnost opozice za působení pana Šandy ve funkci starosty.

Podle současného vedení obce, jsou nyní patné „pouze“ tradiční rozpory mezi jednotlivými aktéry v zastupitelstvu obce, které se týkají spíše způsobu vedení obce. „*Vy tam jste a my ne, my bysme to dělali líp, to je největší konflikt*“ (rozhovor se současným zastupitelem). Zastupitelé dále uvedli, že si nejsou vědomi jiných závažných konfliktů v obci, kromě problémů s rozvíjejícím se podnikáním v oblasti sociálních bytů. A ačkoliv tento problém nemohou zastupitelé obce nijak řešit (byty vlastní soukromé osoby), do

budoucná je možné předpokládat, že vzroste napětí mezi obyvateli, a to se může projevit také na místní politické scéně. V současné době se řeší spíše obvyklé problémy, které souvisí s chodem obce. Podle dotazovaných bývá řešení těchto problémů nebo jiných sporů, velmi ovlivněno především odlišnými názory, nedůvěrou mezi lidmi (zastupiteli) nebo finančními prostředky.

6.4 Politická participace občanů v obci

Zapojení občanů do veřejného dění je velmi důležitým projevem zájmu o konkrétní obec a často se prolíná s politickou participací. Jak již bylo popsáno v teoretické části práce, politická participace občanů má několik forem. Jedná se zejména o volební účast, členství v politických stranách, sestavování kandidátních listin, účast na zasedání zastupitelstva obce nebo nepolitický projev občanské participace - zájem občanů o spolkový život v obci.

Tabulka č. 27 popisuje vývoj volební účasti vztahující se k volbám do zastupitelstva obce, ve srovnání s průměrnou volební účastí voleb do zastupitelstev obcí v ČR.

Tabulka č. 27: Volební účast v Načeradci a v ČR

Rok	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Zapsaní voliči	848	828	813	830	845	871
Volební účast (%)	72,64	66,18	63,59	58,92	57,28	57,18
ČR (%)	62,3	46,7	45,5	46,4	48,5	44,5

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.czso.cz

Podle Čmejrka (a kol., 2009), může být volební účast ovlivňována soutěživostí nebo nesoutěživostí politického systému v obci, kdy soutěživý politický systém volební účast zvyšuje a nesoutěživý systém zase snižuje. Jak již bylo zmíněno, v Načeradci je velmi pluralitní politický systém. Volební účast v Načeradci je ve srovnání s celorepublikovým průměrem stále nadprůměrná, což reflektuje jistý zájem místních obyvatel o dění v obci. Nicméně i zde je možno pozorovat klesající tendenci volební účasti. Podle uvedené tabulky, nejvyšší volební účast byla zaznamenána v roce 1994, kdy

dosahovala necelých 73 %. Nejmenší volební účast byla zaznamenána v roce 2014, přestože počet zapsaných voličů byl největší ze všech sledovaných období.

V rozhovorech byly názory na tento jev různé. Klesající trend volební účasti byl dáván do souvislosti s nezájmem o dění v obci nebo s chováním lidí ve vedení obce. *„Lidi jsou zklamaní tím, že si zvolili lidi, kteří si tam dělají, co chtějí“* (rozhovor se současným zastupitelem). *„Možná, že lidé nemají evidentní zájem o dění v obci nebo zkrátka si řeknou, tak ono to vždycky nějak dopadne, oni si to tam vždycky nějak udělají“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou). Jiným vysvětlením může být starší věková struktura obyvatel. Podle údajů ČSÚ je patrné, že místní obyvatelstvo stárne a převládá počet obyvatel ve věkové skupině 60-69 let. Starší generace obyvatel převažuje i ve spádových obcích. *„Dřív se zřizoval autobus pro ostatní občany, dnes už lidi nechtějí ani auto, staří nechtějí tolik chodit volit jako kdysi, mladých tady moc není“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou).

Sestavování kandidátních listin patří také mezi formy občanské participace. Z rozhovorů vyplynulo, že v obci probíhá sestavování kandidátních listin různými způsoby, ale základ je víceméně stejný. Lídr strany obchází občany a představuje jim program dané volební strany. Potenciální kandidáty si lídr vybírá podle toho, zda s nimi chce spolupracovat v případném zastupitelstvu. Hlavním kritériem výběru bývají nejenom úspěchy v minulých volbách, ale také osobnost daného kandidáta. Potenciální kandidáti se často rozhodují podle kvality volebního programu, podle spolukandidátů na seznamu nebo podle „osobnosti“ samotného lídra strany. Důležité je také to, který lídr je osloven dříve. Z toho opět vyplývá, že důležitou roli hrají především mezilidské vztahy mezi lidmi.

Respondenti shodně uváděli, že nebývá o kandidaturu v obci velký zájem. Jako hlavní důvody byly uváděny „otrávenost“ ze současné dění v obci, snaha se co nejméně se zviditelňovat, nedostatek času nebo nespokojenost s volebním systémem, který zvýhodňuje kandidáty napsané na začátku kandidátní listiny. Nicméně podle dostupných údajů se zdá, že není problém sestavit plnou kandidátní listinu. Podle oslovených respondentů, jsou ovšem některé kandidátní listiny (zejména politických stran) často obsazovány lidmi, kteří mnoho hlasů nezískávají (a často nemají skutečný zájem o kandidaturu), ale díky danému systému voleb, výrazným způsobem dopomáhají k úspěchu kandidátům napsaným na začátku kandidátní listiny.

Z rozhovoru s lídrem jedné z volebních stran vyplynulo, že jako problém se jeví sestavení takové kandidátní listiny, která je složená z lidí, kteří nejenom že získají od voličů mnoho hlasů, ale také jsou schopni v zastupitelstvu obce pracovat a pomáhat obec posunovat dál. Proto si lídři často vybírají místní osobnosti např. ředitelka školy, člen oblíbeného spolku, sportovci nebo soukromí podnikatelé. Důležitým faktorem, který ovlivňuje sestavování kandidátních listin, je nejen zájem občanů o kandidaturu, ale také o práci v zastupitelstvu obce. Pořadí na kandidátní listině vzniká podle domluvy s lídrem strany a zájmu osloveného kandidáta. První pozice obvykle připadnou kandidátům, kteří mají zájem o práci v zastupitelstvu obce. Další místa jsou doplněna po domluvě s lídrem. Poslední místa obsadí kandidáti, kteří nemají o práci v zastupitelstvu zájem, ale kandidátní listinu většinou rádi doplní. Potenciální kandidát na starostu se obvykle píše na první místo, ale není to podmínkou.

Nicméně způsoby sestavování kandidátních listin se někdy výrazně liší a někteří lídři volí „zajímavé“ strategie pro zaplnění kandidátní listiny. Jsou známé případy, kdy občan podepsal pouze petici pro sdružení nezávislých kandidátů, ale před volbami zjistil, že se nachází na dané kandidátní listině, ačkoliv neprojevil o kandidaturu zájem. Zde se opět projevuje snaha o zaplnění kandidátní listiny za „každou cenu“, což je připisováno účinkům volebního systému.

Důležitým aspektem sestavování kandidátních listin v obci je zapojení obyvatel z jiných spádových obcí na kandidátní listiny volebních stran. Lídři se obvykle snaží o zapojení občanů z jiných spádových obcí, ale také zde hraje velkou roli jejich zájem o kandidaturu a angažovanost ve veřejném životě v obci.

Tabulka č. 28 zobrazuje počet zastupitelů z jednotlivých spádových obcí během všech sledovaných období a jejich následný procentuální podíl v zastupitelstvu obce. Z uvedené tabulky jasně vyplývá, že více než 60 % zvolených zastupitelů pochází z Načeradce, což není překvapivé. Načeradec je považován za místní centrum a má nejvíce obyvatel. Současné zastupitelstvo obce dotváří zastupitelé z Daměnic, Horní Lhoty, Olešné, Pravětic a Říšnice. Zatím žádný zastupitel nebyl zvolen za Novotinky, Zdiměřice nebo Dolní Lhotu. Důvodem může být velmi malý počet obyvatel těchto obcí nebo také vyšší věková struktura obyvatel.

Tabulka č. 28: Zastupitelé podle bydliště

Bydliště/rok	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014	Celkem	%
Daměnice	1	2	3	2	-	1	1	10	9,5 %
Horní Lhota	-	2	3	2	1	1	2	11	9,5 %
Načeradec	9	10	7	8	11	10	9	64	61 %
Olešná	-	-	-	1	-	-	1	2	2 %
Pravětice	1	1	1	1	-	-	1	5	5 %
Říšnice	2	-	-	1	2	1	1	7	7 %
Slavětín	1	-	-	-	-	-	-	1	1 %
Vračkovice	1	-	1	-	1	2	-	5	5 %
Počet zastupitelů	15	15	15	15	15	15	15	105	100

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů ÚM Načeradec

Tabulka č. 29 zobrazuje podíl zastupitelů pocházejících z jednotlivých spádových obcí ve srovnání s počtem obyvatel dané obce na celkové populaci Načeradce. Z této tabulky jasně vyplývá, že podíl zastupitelů z jednotlivých spádových obcí se víceméně odráží na podílu obyvatel dané obce na celkové populaci Načeradce. Podle těchto údajů lze předpokládat, že začleňování a zájem kandidátů z jiných spádových obcí, může pozitivním způsobem pomáhat předcházet možným sporům mezi obyvateli.

Tabulka č. 29: Podíl zastupitelů podle spádových obcí

Obec/počet	Počet	Podíl	Podíl v zastupitelstvu obce
Daměnice	88	9 %	9,5 %
Dolní Lhota	51	5 %	-
Horní Lhota	80	8 %	9,5 %
Načeradec	618	60 %	61 %
Novotinky	5	-	-
Olešná	36	4 %	2 %
Pravětice	28	3 %	5 %
Říšnice	42	4 %	7 %
Slavětín	39	4 %	1 %
Vračkovice	35	3 %	5 %
Zdiměřice	4	-	-
Celkem	1 026	100 %	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů ÚM Načeradec

Dalším důležitým krokem je obsazení žen na kandidátních listinách, které je podle dotazovaných velice důležité. Ve srovnání s mužským obsazením, je ale podíl žen na kandidátních listinách v Načeradci velmi malý. Podle tabulky č. 30 je patrné, že jejich podíl na kandidátních listinách nedosahuje ani 30 %, což je celorepublikový průměr posledních let. Z rozhovorů vyplynulo, že ženy nemají o kandidaturu velký zájem a nechtějí se angažovat v místní politice.

Tabulka č. 30: Kandidáti podle pohlaví v %

Pohlaví	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Muži	74,1	76,9	82,4	85,7	73,3	71,1	81,3
Ženy	26,9	23,1	17,7	14,3	22,7	28,9	18,7
ČR-ženy	-	21,6	24,9	27,1	29,4	31,2	32,2

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz, www.czso.cz

Tabulka č. 31: Kandidatura žen a jejich počet v zastupitelstvu obce

Rok	kandidáti celkem	z toho ženy	mandáty celkem	z toho ženy
1990	58	15	15	1
1994	52	12	15	2
1998	51	9	15	5
2002	56	8	15	4
2006	75	17	15	3
2010	90	26	15	5
2014	75	14	15	4

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Tabulka č. 31 zobrazuje počet žen na kandidátních listinách a následné zastoupení žen v zastupitelstvu obce. Nejvíce žen bylo zvoleno v letech 1998 a 2010, kdy jejich počet představoval 1/3 voleného zastupitelstva. Obvykle se jedná o vdané ženy ve středním věku, které jsou zaměstnány nebo podnikají a mají již dospělé nebo odrostlejší děti. Zvolené zastupitelky uvedly, že nemají pocit nerovnosti nebo diskriminace ze strany mužů, ale ocenily by větší zapojení žen na kandidátních listinách. V posledních volbách kandidovalo 14 žen, z nichž byly zvoleny čtyři kandidátky: tři kandidátky za SNK-„Náš život“ a jedna kandidátka za KDU-ČSL.

Tabulka č. 32: Kandidáti podle věku

Věková skupina	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014
18-29	9	8	7	6	4	7	8
30-39	16	11	16	12	24	26	13
40-49	22	22	10	18	17	22	27
50-59	8	9	12	17	19	20	13
60-69	2	2	5	3	9	15	13
70-79	1	-	1	-	2	-	1
Celkem	58	52	51	56	75	90	75

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Podle tabulky č. 32 je patrné, že nejvíce kandidátů bývá ve věkové kategorii 40-49 let a 30-39 let. V rozhovoru s lídrem jedné z volebních stran bylo uvedeno, že tento věk je ideální pro práci zastupitele a lidé v této věkové skupině se snadněji přesvědčují ke kandidatuře. Důvodem můžou být zkušenosti nebo již vybudovaná pozice ve společnosti. Občané ve věkové kategorii 18-29 let se obtížněji přesvědčují, což je jednou z příčin menšího počtu kandidátů v této věkové kategorii. Důvodem bývají jejich odlišné zájmy (budování kariéry) nebo celkově malá šance být zvolen do zastupitelstva obce. S občany nad 50 let, zejména v kategorii nad 60 let, je situace podobná. Lidé v této věkové kategorii již nemají zájem o kandidaturu a velmi špatně se ke kandidatuře přesvědčují. V současnosti je jediným zastupitelem ve věkové kategorii 60-69 let pouze starosta Mgr. Miroslav Vondrák.

Tabulka č. 33: Zastupitelé podle věku

Věková skupina	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2014
18-29	-	1	2	1	-	-	1
30-39	4	4	2	-	5	2	1
40-49	9	7	5	7	4	8	10
50-59	2	3	6	5	2	3	2
60-69	-	-	-	2	4	2	1
70-79	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	15	15	15	15	15	15	15

Zdroj: Vlastní zpracování podle www.volby.cz

Podle tabulky č. 33 nejvíce zvolených zastupitelů patří do věkové kategorie 40-49 let. Důvodem je také fakt, že lidé v tomto věkovém rozmezí se více angažují ve veřejném životě obce, místní lidé je dobře znají a respektují jejich názory. Navíc lidé v tomto věkovém rozmezí představují do budoucna vhodné kandidáty na post starosty. Zastupitelé

shodně uvedli, že práce v zastupitelstvu obce (zejména v radě) není jednoduchá a je velmi časově náročná. Navíc je nutné počítat s tím, že není možné se „zavděčit“ všem místním obyvatelům. Proto mají tyto faktory také značný vliv na zájmu o kandidaturu v místních volbách.

Další formou občanské participace je účast na zasedání zastupitelstva. Na základě informací poskytnutých v rozhovorech, se zájem místních obyvatel o zasedání zastupitelstva dá označit jako specifický. Velký podíl má samozřejmě zveřejněný program jednání zastupitelstva. *„Záleží na tom, jak se tam hádáme“* (rozhovor se současným zastupitelem). Hojně navštěvovaná bývají ustanovující zasedání zastupitelstva, zejména kvůli volbě starosty a celkové povolební náladě. Dále jsou tato zasedání více navštěvovaná v případě mimořádné události. V rozhovorech byla uváděna např. stavba čističky a kanalizace. Důvodem zvýšeného zájmu obyvatel byla jednak činnost opozice, ale také přítomností mnoha odborníků, což mělo pro občany velmi pozitivní efekt a zvyšovala se jejich informovanost o projektu. Největší zájem občanů o zasedání zastupitelstva byl spojován především v souvislosti s ohlášeným zvyšováním poplatků. *„Když se jedná o zdražení vody nebo zdražení popelnic, tak to je lidí, že se pomalu nevejdou do jídelny, ale když se třeba jednalo o kabinách, což se teda neplatilo z jejich peněz, ale všichni o tom mluvili, všichni to řešili, tak na to zastupitelstvo přišlo pět lidí“* (rozhovor s bývalou zastupitelkou). V ostatních případech je zájem o zasedání zastupitelstva velice malý a na zasedání zastupitelstva většinou chodí ti samí občané. Jako důvod byl opět uváděn nezájem o dění v obci nebo starost občanů sama o sebe. Tento přístup zastupitelé rozhodně neocenují a podle nich by se měla účast zvýšit. *„Mělo by tam chodit daleko více lidí, aby teda viděli buď snahu, nebo neviděli snahu toho zastupitelstva něco pro obec udělat“* (rozhovor se současným zastupitelem). Navíc občan má možnost vyjádřit se k projednávaným bodům. Současní zastupitelé připustili, že v novém volebním období je návštěvnost na zasedáních zastupitelstva o něco vyšší. Připisováno je to zvědavosti občanů, protože v současném zastupitelstvu převažují lidé, kteří nemají s komunální politikou mnoho zkušeností, ale také stále napjaté povolební atmosféře.

Mezi nepolitické projevy občanské participace patří aktivita na veřejném životě v obci např. v rámci různých spolků. Navíc zde existuje určitá spojitost s politickou participací. Zájmová sdružení nebo spolky v Načeradci kandidátní listiny pro volby

nevytváří. Místních voleb se účastní pouze jednotliví členové těchto sdružení, kandidující za různé volební strany. Ambice kandidátů se většinou vztahují k činnostem, které v rámci veřejného života konají např. podpora sportu, školy nebo zlepšení situace v obci. Občané, kteří se zapojují do místního spolkového života nebo se výrazným způsobem podílejí na veřejném životě v obci, mívají v komunálních volbách vždy nejvíce hlasů, což bylo potvrzeno také v rozhovorech. Tento jev dokládá upřednostňování konkrétních osobností, což je dalším znakem komunální politiky v takto malých obcích.

Dotazovaní shodně uvedli, že návštěvnost veřejných akcí v obci je poměrně velká, ačkoliv zájem místních o některé zdejší akce je velmi malý (např. plesy). Nicméně podle organizátorů veřejného dění v obci, by se lidé měli daleko více podílet na samotné přípravě těchto akcí, což bývá časově a organizačně velmi náročné. Největším problémem jsou ovšem finance. „*Pro lidi je to problém dělat něco zadarmo*“ (rozhovor se současnou zastupitelkou). Rivalita mezi místními spolky sice existuje, ale jádrem sporu jsou obvykle peníze, protože místní spolky nejsou podporovány stejnými prostředky. K vážným sporům ovšem nedochází a místní spolky často spolupracují na veřejných akcích obce.

6.5 Volební systém

V rozhovorech byl často zmiňován současný volební systém, jehož účinky byly respondenty označeny jako nespravedlivé. Respondentům se nelíbí celkový systém přepočítávání hlasů podle volebních stran, kdy získat mandát může člověk, který má daleko méně hlasů než většina kandidátů z jiné kandidátní listiny. Dále je to také „nutnost“ sestavovat plné kandidátní listiny kvůli maximalizaci volebního zisku. Podle respondentů je takto nastavený systém v malých obcích zcela zbytečný a mandát v zastupitelstvu obce by měli získat lidé, kteří obdrželi nejvíce hlasů. Tyto účinky volebního systému mohou být příčinou nezájmu o kandidaturu v obecních volbách nebo důvodem klesající volební účasti, kdy zmiňována je především ona nespravedlivost volebního systému.

Příkladem mohou být komunální volby v roce 2002 (tabulka č. 16), kdy se volebního klání účastnilo pět volebních stran. Za kandidátní listinu KSČM kandidoval pouze bývalý starosta Jaroslav Kout. Pan Kout nakonec získal 142 hlasů, které by mu ve srovnání s počtem hlasů, které získali ostatní zastupitelé, stačily pro získání mandátu. Nicméně volič v Načeradci disponuje 15 hlasy a pan Kout kandidoval sám, proto bylo

zbylých 14 hlasů rozděleno mezi kandidáty z jiných volebních stran. Ostatní volební strany oproti tomu předložily zaplněné kandidátní listiny (kromě SNK-„Blaník“). Při celkovém přepočtu zisku jednotlivých kandidátů na zisk dané volební strany došlo k tomu, že pan Kout mandát nakonec nezískal, protože jeho strana disponovala pouze 142 hlasy. Pokud by předložil zaplněnou kandidátní listinu, mandát by s největší pravděpodobností získal.

6.6 Charakter lokální politiky

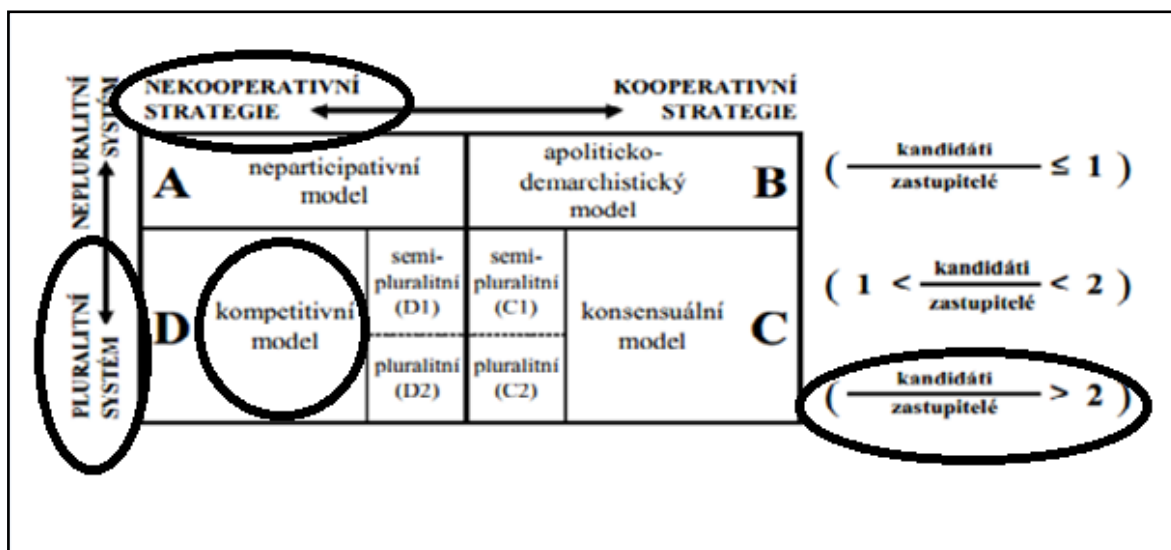
Podle teorie Petra Jüptnera (2006), se Načeradec zařazuje do kategorie malých obcí (cca do 1 700 obyvatel). Čmejrek (2008) uvádí, že v obcích do 1 000 obyvatel se volebního klání obvykle účastní pouze nezávislí kandidáti nebo jejich sdružení. Načeradec tuto hranici jen těsně překonává, přesto na kandidátních listinách nenajdeme samostatně kandidující nezávislé kandidáty. Nezávislí kandidáti se sdružují do různých SNK a dotvářejí zdejší politické spektrum, protože voleb se zde ve větší míře účastní také politické strany s celorepublikovou působností. Podle Jüptnera (2004), lze mezi tradiční politické strany působící v malých obcích zařadit KDU-ČSL, KSČM nebo ODS. V Načeradci je opravdu tradiční stranou pouze KDU-ČSL, která zde kandiduje každé volební období. KSČM zde již nepůsobí, kandidátní listinu předložila naposledy v roce 2002, kdy za ní kandidoval pouze jediný kandidát. ODS se voleb v Načeradci také účastnila, ale velmi nepravidelně. Naposledy kandidovala v roce 2010 a mezi zastupiteli se mluví o tom, že v obci zanikla. To vypovídá o ztrátě podpory těchto stran a slabé členské základně. Z dalších politických stran zde ještě kandidují ČSSD a hnutí Starostové a nezávislí. Nicméně z analýzy vyplynulo, že kandidátní listiny zdejších politických stran tvoří především kandidáti BEZPP, a proto se zde nedá mluvit o politickém vlivu těchto stran na životě v obci.

Koaliční uspořádání na této úrovni bývají také velice specifická. Podle teorie P. Jüptnera (2006), se v nejmenších obcích vytvářejí spíše všeobecní koalice, zejména z již zmíněného důvodu kandidatury nezávislých kandidátů. Na základě aplikace klasické teorie koalic podle Balíka (2009), bylo ale zjištěno, že v Načeradci se všeobecní koalice nevytváří. Nejčastějším koaličním uspořádáním v Načeradci jsou minimální vítězné koalice mezi volebními stranami, přestože většina kandidátů je BEZPP. Podle teorie Petra Jüptnera (2006), se ale tento typ koalice vytváří spíše ve větších obcích, kde se projevuje větší rivalita mezi politickými subjekty.

Hlavními důvody, které mají vliv na vytváření minimálních vítězných koalic v Načeradci, jsou především osobní vztahy mezi zastupiteli, podobné volební programy nebo snaha o prosazení společných záměrů. Tyto faktory mají za následek také vznik opozice. Nicméně z rozhovorů vyplývá, že dříve se tento typ koalice vytvářel pouze kvůli volbě starosty, místostarosty a rady obce, kdy jako koalice fungovaly pouze tyto orgány. V závislosti na prosazení připravovaných projektů se následně zbylé hlasy „sehnaly“ z řad ostatních zastupitelů, bez ohledu na volební stranu. Podle Balíka (2009), je tento jev specifickým rysem malých obcí.

Po posledních volbách se zdá, že koaliční uspořádání mezi zastupiteli za KDU-ČSL a SNK-„Náš život“ opravdu funguje jako koalice a disponuje v zastupitelstvu deseti hlasy proti vytvořené opozici. Jeden z hlavních představitelů uvedl, že jejich záměrem není „utlouci“ opozici silou deseti hlasů, ale cílem je vládnout demokraticky a dosáhnout celkového konsenzu. Tento přístup se jeví jako výrazný krok vpřed a může pomoci předcházet mnoha sporům nebo celkově zlepšit vztahy mezi lidmi v obci.

Obrázek č. 2: Zařazení Načeradce do lokálních modelů demokracie

Zdroj: Bubeníček, 2010, s. 99, vlastní zpracování

Podle typologie lokálních modelů demokracie dle Bubeníčka (2010) a na základě výše zmíněných charakteristik, lze Načeradec zařadit do modelu D (kompetitivní model). Obrázek č. 3 ukazuje, že Načeradec do tohoto modelu spadá, protože se vyznačuje pluralitním stranickým systémem a nekooperativní strategií sestavování kandidátních listin. Nicméně z rozhovorů vyplynulo, že některé strany zde spolupracují, čímž se projevuje kooperace jen v určitých částech systému (ČSSD, SN nebo ODS).

Podle Bubeníčka (2010), je ideálním „lokálním modelem“ konsensuální model C, kdy se obce v tomto modelu vyznačují pluralitním stranickým systémem a kooperativní strategií sestavování kandidátních listin, což vede k dosažení celkového konsenzu. V Načeradci se projevují snahy o získání větší kontroly ve vedení obce a existuje zde poměrně velká rivalita mezi místními politickými osobnostmi, kde hrají velkou roli rozdílné zájmy nebo názory. Tyto faktory zamezují vzniku širší spolupráce a jsou jedním z důvodů zařazení obce do modelu D. V současné době lze pozorovat drobné kroky, které by v budoucnu mohly vést k zařazení obce do modelu C a vytvoření „přátelštější“ atmosféry v místním politickém životě.

7 Závěr

Městys Načeradec leží ve Středočeském kraji v okrese Benešov. Obec má 1 033 obyvatel a skládá se z 11 spádových obcí. Převažují zde obyvatelé nad 40 let a podle údajů ČSÚ, žije nejvíce obyvatel ve věkové skupině 60-69 let. Díky tomu v obci převládá počet ekonomicky neaktivního obyvatelstva. Místní obyvatelé pracují především v průmyslu a zemědělství, ale pracovních příležitostí v obci mnoho není, proto musí za prací dojíždět do větších měst v okolí. Co se týče občanské vybavenosti, Načeradec disponuje čističkou odpadních vod a kanalizací nebo základní a mateřskou školou. Dále se zde nachází také Dům s pečovatelskou službou, lékařská zařízení nebo pošta.

Hlavním cílem práce bylo zjistit faktory, které ovlivňují charakter politického rozhodování orgánů místní samosprávy v obci. Z analýzy vyplynulo, že hlavním faktorem ovlivňujícím charakter lokální politiky je zejména velikost obce.

Podle teorie Petra Jüptnera (2006), se Načeradec zařazuje do kategorie malých obcí (cca do 1 700 obyvatel). Dle teorie v dané kategorii působí na místní politické scéně především nezávislí kandidáti a jejich sdružení. Na základě analýzy jednotlivých voleb v Načeradci v letech 1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 a 2014 bylo zjištěno, že místní politické spektrum tvoří registrované politické strany a sdružení nezávislých kandidátů. Sdružení nezávislých kandidátů se voleb v Načeradci účastní od roku 1998 a téměř každé volby získávají nejvíce mandátů v zastupitelstvu obce (SNK-„Náš život“). Mezi politické strany, které se voleb v Načeradci poslední roky účastní, lze zařadit KDU-ČSL, ČSSD nebo hnutí Starostové a nezávislí. Nicméně jejich členská základna je zde slabá a jejich vliv minimální. Dokládá to zejména fakt, že kandidátní listiny těchto stran jsou tvořeny z velké části kandidáty bez politické příslušnosti, jejichž celkový podíl na všech kandidátních listinách v obci neustále roste (necelých 95 % v roce 2014). Podle oslovených zastupitelů, kandidáti zde nejsou posuzováni podle navrhuje strany, ale důležitou roli hraje především osobnost daného kandidáta nebo jeho aktivita v obci. Tento jev jen dokládá specifičnost komunální politiky v malých obcích.

Velikost obce (počet obyvatel) má vliv také na podobu a způsob vzniku místních rozporů. Z tohoto hlediska bylo zkoumáno několik možných variant konfliktů, zejména vztahy mezi obyvateli Načeradce a obyvateli z ostatních spádových obcí. Na základě

provedených rozhovorů bylo zjištěno, že zde nejsou závažnější konflikty, které by vedly ke zvýšené aktivitě obyvatel ze spádových obcí v místním politickém životě. Navíc v zastupitelstvu obce každé volební období působí několik zastupitelů z jiných spádových obcí, což napomáhá k předcházení různých sporů. Vážné spory nebyly pozorovány ani ve vztahu mezi starousedlíky a nově přistěhovalými obyvateli nebo ve vztahu mezi starousedlíky a chalupáři.

Za nejzávažnější rozpory v obci se dají označit špatné mezilidské vztahy a následné střetávání různých zájmů místních politických osobností, které se promítají do vedení obce a politického života v obci. Tento jev byl pozorován zejména v minulých volebních obdobích, ale patrný dodnes. Proto je velmi pravděpodobné, že zejména tyto střety ovlivňují formát místního stranického systému a jsou hlavní příčinou plurality politického prostředí v obci. Dokládá to také hodnota indexu plurality, který se v letech 2006, 2010, 2014 výrazně zvýšil a nepoklesl pod hodnotu 5 (počet kandidátů převyšoval počet zastupitelů nejméně pětkrát). Mohlo za to nejenom sestavování plných kandidátních listin, ale také vytváření „spřízněných“ kandidátních listin některých volebních stran, kdy hlavním cílem bylo získání většího vlivu ve vedení obce.

Velikost obce také ovlivňuje chování místních obyvatel a jejich zájem o politické dění v obci, což se nejčastěji projevuje na velikosti volební účasti. Volební účast ve volbách do zastupitelstev obcí v Načeradci vykazuje klesající tendenci, ačkoliv je stále nadprůměrná. Nejvyšší volební účast byla zaznamenána v roce 1994, kdy dosahovala necelých 73 %. Nejmenší volební účast byla zaznamenána v roce 2014, kdy se vyšplhala na necelých 58 %. Tento jev byl v rozhovorech připisován nezájmu o dění v obci, zklamáním s lidmi ve vedení obce, účinkům volebního systému, ale také starší věkové struktuře obyvatelstva. Tyto faktory se také promítají na velikosti zájmu o veřejná zasedání zastupitelstva, ovlivňují způsoby sestavování kandidátních listin nebo zájem místních občanů o kandidaturu v obecních volbách. Proto se zájem místních obyvatel o politické dění dá označit jako specifický. Důležitou roli hraje především zájem o dění v obci nebo mezilidské vztahy mezi místními obyvateli, které se projevují do dalších aspektů politického života v obci.

Osobní vztahy, které vyplývají z velikosti obce, ovlivňují také podobu vzniklých exekutivních koalic. Bylo zjištěno, že nejčastějším koaličním uspořádáním v obci jsou minimální vítězné koalice, což vede ke vzniku opozice v obci. Z rozhovorů vyplynulo, že v Načeradci není možné vytvoření všeobecní koalice, protože se zde střetávají odlišné názory nebo záměry jednotlivých politických osobností, které komplikují nejen koaliční jednání, ale také celkovou spolupráci, což jen dokládá kompetitivní charakter místního politického systému.

8 Seznam použitých zdrojů

1. BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. Politologie (Grada). ISBN 978-802-4729-084.
2. BUBENÍČEK, Václav. *Lokální modely demokracie v malých obcích ČR*. Praha, 2010. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd, 2010. 122 s.
3. ČMEJREK, J. a kol. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR*. Praha: Kernberg Publishing, s.r.o., 2009. 133 s. ISBN 978-80-87168-10-3.
4. ČMEJREK, J. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 165 s. ISBN 978-80-87197-00-4.
5. ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: Specifika politického života v obcích ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.
6. ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Markéta LUHANOVÁ. *Politika v regionálním rozvoji: Úvod do studia*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2006, 162 s. ISBN 80-213-1157-6.
7. JÜPTNER, Petr. *Komunální koalice a politické modely*. Politologická revue, No. 2, 2004. 80-101 s. ISSN 1211-0353.
8. JÜPTNER, Petr. Konfrontace teorie koalic s lokální politikou. In CABADA, L. a kol. *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 109-115 s. ISBN 80-7380-004-7.
9. PROCHÁZKOVÁ, Eva. *Načeradec: Dějiny městečka a okolních obcí*. Načeradec: Obec Načeradec, 2006. 317 s. ISBN 80-239-6996-X.

Internetové zdroje

Český statistický úřad [online]. 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Jizdnirady.cz. IDOS [online] [cit. 2015-03-27]. Dostupné z:
<http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusy/spojeni/>

MAPY. CZ. [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/>

Městys Načeradec [online]. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://naceradec.cz/>

Načeradské noviny. Městys Načeradec [online]. 2007-2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z:
<http://www.naceradec.cz/index.php?odkaz=page/noviny.php>

Volby.cz. Český statistický úřad [online]. 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://volby.cz/>

Ostatní zdroje

Kronika Načeradce

Pamětní kniha obce

Načeradské noviny (ročníky 1992 - 2007)

Ústní sdělení a materiály od zaměstnanců ÚM Načeradec

Polostandardizované rozhovory s minulými a současnými zastupiteli obce

Poznámky z provedených rozhovorů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Velikostní rozmezí obcí

Tabulka č. 2: Vývoj počtu obyvatel v Načeradci a spádových obcích

Tabulka č. 3: Vývoj počtu obyvatel v posledních letech k 31.12.

Tabulka č. 4 : Údaje o pohybu obyvatel v letech 2010 - 2014

Tabulka č. 5: Věková struktura obyvatel k 31. 12. 2013

Tabulka č. 6: Náboženské vyznání

Tabulka č. 7: Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Tabulka č. 8: Vývoj míry nezaměstnanosti v obci

Tabulka č. 9: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity v roce 2011

Tabulka č. 10: Ekonomicky aktivní podle odvětví v roce 2001

Tabulka č. 11: Vyjíždějící do zaměstnání a škol v roce 2011

Tabulka č. 12: Přehled současných zastupitelů městyse Načeradec

Tabulka č. 13: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 1994

Tabulka č. 14: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 1998

Tabulka č. 15: Varianty minimálních vítězných koalic (1998 - 2002)

Tabulka č. 16: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2002

Tabulka č. 17: Varianty minimálních vítězných koalic (2002 - 2006)

Tabulka č. 18: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2006

Tabulka č. 19: Varianty minimálních vítězných koalic (2006 - 2010)

Tabulka č. 20: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2010

Tabulka č. 21: Varianty minimálních vítězných koalic (2010 - 2014)

Tabulka č. 22: Výsledky komunálních voleb v Načeradci v roce 2014

Tabulka č. 23: Varianty minimálních vítězných koalic (2014)

Tabulka č. 24: Kandidáti a zastupitelé podle politické příslušnosti

Tabulka č. 25: Podíl kandidátů a zastupitelů BEZPP

Tabulka č. 26: Volební přehled a index plurality

Tabulka č. 27: Volební účast v Načeradci a v ČR

Tabulka č. 28: Zastupitelé podle bydliště

Tabulka č. 29: Podíl zastupitelů podle spádových obcí

Tabulka č. 30: Kandidáti podle pohlaví v %

Tabulka č. 31: Kandidatura žen a jejich počet v zastupitelstvu obce

Tabulka č. 32: Kandidáti podle věku

Tabulka č. 33: Zastupitelé podle věku

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Typologie lokálních modelů demokracie

Obrázek č. 2: Zařazení Načeradce do lokálních modelů demokracie

Seznam zkratek

BEZPP - Bez politické příslušnosti

ČMUS - Českomoravská unie středu

ČOV - Čistička odpadních vod

ČSL - Československá strana lidová

ČSS - Československá strana socialistická

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ - Český statistický úřad

ČSZ - Československá strana zemědělská

JZD - Jednotné zemědělské družstvo

KDU-ČSL - Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

LSNS - Liberální strana národně sociální

MěÚ - Městský úřad

MŠ - Mateřská škola

NN - Načeradské noviny

o. s. - Občanské sdružení

ODS - Občanská demokratická strana

OF - Občanské fórum

SN - Sdružení nezávislých

SNK - Sdružení nezávislých kandidátů

SZ - Strana zelených

ÚM - Úřad městyse

VHS - Vodohospodářská společnost

ZS - Zemědělská strana

ZŠ - Základní škola

9 Přílohy

Příloha č. 1: Základní otázky k rozhovorům

Proč jste kandidoval/a v komunálních volbách?

Jaký byl důvod kandidatury za tuto volební stranu?

Jakým způsobem jste se dostal/a na kandidátní listinu?

Měl/a jste zájem o kandidaturu?

Podle čeho si líder strany vybírá potenciální kandidáty na kandidátní listinu?

Jakým způsobem v obci probíhá sestavování kandidátních listin?

Jaký je podle Vás zájem o kandidaturu v obecních volbách mezi občany?

Je podle Vás problém sestavit plnou kandidátní listinu?

Co podle Vás ovlivňuje sestavování kandidátních listin? Jakou úlohu hraje např. věk, pohlaví, bydliště, vzdělání atd.?

Jaké vidíte důvody toho, že v obci každé volby kandiduje tolik volebních stran?

V obci se sice volebního klání účastní i parlamentní strany nebo hnutí, ale jejich kandidáti jsou většinou BEZPP. Co je podle Vás příčinou?

Jaká je podle Vás pozice parlamentních stran v obci?

Jaká je podle Vás pozice žen v politice obce?

Co hraje důležitou roli při vytváření koalic v obci? Jsou s tím spojené nějaké problémy?

Jak funguje spolupráce mezi zastupiteli nebo mezi zastupiteli a starostou?

Jaké jsou podle Vás hlavní politické nebo veřejné problémy obce?

Jak se projevuje opozice v obci?

Jaké problémy/konflikty se v obci nejčastěji řeší?

Načeradec se skládá z více spádových obcí. Jste si vědoma nějakého konfliktu mezi obyvateli Načeradce a obyvateli z ostatních obcí?

Jste si vědom/a konfliktů mezi starousedlíky a nově přistěhovanými obyvateli?

Jste si vědom/a konfliktů mezi starousedlíky a chataři nebo chalupáři?

Co podle Vás brání řešení problémů/konfliktů?

Jste/byl/a jste členem spolku nebo sdružení v době Vaší kandidatury?

Proč jsou podle Vás zájmová sdružení, spolky pro obec důležitá? Jak je obec podporuje?

Jak byste charakterizoval/a místní obyvatelstvo?

Jaký je podle Vás zájem o dění v obci nebo veřejný život v obci?

Jaký je zájem o zasedání zastupitelstva?

Co je podle Vás důvodem klesající volební účasti voleb do zastupitelstev obcí?

Jak byste zhodnotil/a vývoj obce po roce 1989? Kam by vývoj obec měl směřovat?

Jak byste zhodnotil/a poslední projekty obce?

Jak byste zhodnotil/a funkční období jednotlivých starostů? Co se jim povedlo, co se jim nepovedlo?

Jak jste vnímal/a situaci kolem rezignace starostky a místostarostky?

Obec měla později dva místostarosty, bylo to nezbytné?

Jaký je Váš názor na současné dění v obci?

Jaké charakterové vlastnosti by podle Vás měl mít zastupitel nebo starosta obce?

